LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Meddelanden till

Bruo.

H. Herr Lektor Eric Elggvist,

Hov, Värjö.

Som jag, troligen genom Herr J. A. Göth, Braås bemedlinz, från Eder fått boken "Erulernas bosättninz i Värend", jämte meddelanden om den pristävlan, som "Kronobergs-läns hembygdsförbund" utlyst, så får jag i få ord vördsammast tacka Eder!! - Som gammal "Kronobergare" kände jag det, som en ofrånkomlig plikt, meddela något om gammal tid från min hemort "Älghult", men även från närgränsande socknar. Obs! Som synes är det mästa sägner från gamla, sagesmän, varav de flästa nu äro döda. De gamla, goda sagornas tid är förbi. Nutida släkten veta obetydligt om gammal tid. Jag har, så långt jag minnes tillbaka, intresserat mig för gammalt i sagoväg. Dessa sägner hade knappt blivit upptecknade; ty vid meddelanden till "Nordiska muset" Etnologiska Undersöknuzen, Stockholm, får jag arbeta efter de "Frågelistor", som jag erhåller. Sällan komma då gamla sagor i frågan. Obs! Jag sitter inne med kännedom i

vänd!

rätt mycket från gammal tid; t.ex. Högtiders firande och förberedelser därtill m. m. Jag insänder nu cirka 52 sid: stort folio. Jag har följt samma sätt vid uppteckningarna, som när jag skriver till "Nordiska Museet. Ed. anm. Obs! Skulle Ni i fortsättning finna värde i mina meddelanden, så hav godheten snarast låta mig veta därom! Finnes skäligh, som jag hoppas; efter granskningen, giva mig någon premie, så var välig sänd det i kantaner; ty jag är en fattig familjeförsörjare. Obs! Ville Ni hava godheten sända ett kort svar, när uppteckningarna äro framkomna är jag Eder mycket tacksam."

Furåkra n:r Kråksmåla. den 6/2 - 1932.

Med utmärkt Högaktning.

Carl G. Viking.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

M. 9272: 1–54.

Småland
Handbörds hd., Uppvidinge hd
Kråksmåla sn., Älghults sn.

Uppt. av Carl Viking
Furåkra, Kråksmåla
1932.

Register:

Uppgifter om upptecknaren ö. sagesmännen. s. 1–2.
Hur namnet Älghult uppkommit. s. 3.
Digerdöden, Krokshulta drängar ö. prästen. s. 3–4.
De dödas julotta. s. 5–6.
Trollkunniga. s. 6–10, 24, 35,
Hur namnet Spinkabackarna uppkommit. s. 10.–11.
Vaka midsommarafton för att se vad som skulle hända u. året. s. 11–12.
Om en ung hustru, som fick se sin bortgång julafton. s. 12.
Sälja sig till Djävulen. s. 13–14.
Gastakramad. s. 14–15.
Skjuta bort "villapaskottet." s. 15–16.
Stortjuven Pardon. s. 16–18.
" " Liven och Karl Goldor. m. fl. tjuvar. s. 25–27. 40–43
Präst, som fördrev djävulen. s. 18.–19.
Tiggaren Calle Duns. s. 20–21.
Långe finnen. s. 21–23.
Trollkunnig finnkäring. s. 23.
Tillverkning av slaktkniv. s. 23.
Prästen Elving ö. godsägare Nobenskölд s. 27.
Gloson. s. 29.
Marulven eller maran. s. 30–31.
Vinna klokskap genom att dricka spad av vit orm. s. 31–32.
Elvadansen. s. 32–34.
Vidskeplig käring. s. 34.
Ordstäv. s. 36–37.
Gåtor. s. 38–40.
Gamla träkyrkan i Kråksmåla. s. 43–46.
Järul. s. 46.

Midsommardagg. s. 46-47.
Ta sanket. s. 47.
Gengångare. s. 47.
"Raskens trall." - gammal
lenchtvisa. s. 48.
Visa: Kärlekens besvärlig-
heter. s. 49.
" : Den glade statt-
drängen. s. 49-50.
Bakvänd friarevisa. s. 50-51.
Julvisa: Staffan stalledräng s. 51-52.
Sankt Örjans visa. s. 52-53.
Visa: Lindormen. s. 54.

M. 9272: 1.
LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

1.

Meddelarens namn, födelseår och adress.

Carl; Hugo, Isaksson (Viking). Född i Krokshult, Älghults-socken. Kronobergs-län. den 13/9 - 1874. Inflyttad till Kråksmåla socken, Kalmar-län den 1/6 1920.
Nu varande adress: Carl, Viking.
Furåkra, via Kråksmåla.

Sagesmännens namn; adr: födelseort och födelse-år (så år och ort kunna uppgivas.)

№1. Landtbruk: Isak; Jansson. Född den 28/1 1822. i Björkebo Älghults-socken. Död i Krokshult den 27/10 1889.

№2. Landtbruk: Alfred; Anderssson. Född omkring år 1856. adr: Flyahult. via Älghultsby.

№3. Enkefru Johanna; Johansson. (Rehn.) Födelseår okänt. Död i byn Barkeba. Kråksmåla-socken. Kalmar-län. I sitt 77:de levnadsår, för cirka 25 år sedan.

№4. Landtbru: Frans; August Karlsson. Född den 2/12 1857 i Byn Lindshult Kråksmåla-socken, Kalmar-län.

№5. Målaremästaren Carl; Konrad; Lindahl. Född den 5/8 1862. å torp under "Kråksmåla" kyrkoby. Nuvarande adr: Kråksmåla.

№6. Enkefru Johanna; Isaksson. (Född Erlandsson i "Hageskrun" Älghults-socken den 1/2 1846. Död den 14 Nov: 1913.

2 vänd!!

№7. Landtbruk: Vilhelm; Johansson. Född i Thorshults-
måla 1879. adr: Thorshultsmåla vr Fröskelås. Kalmar läa.

№8. Landtbruk: A. O. A. Pettersson. Född i "Barkeba"
"Kråksmåla" socken den 1/7 1889.
adr: Barkeba vr Alsterbro.

№9. Träskomakaren Johan, Svensson. (Födelseort okänd)
Död vid 75 års ålder för 88 år sedan i "Krokshorp."
Älghults-socken.

№10. Pigan Sophia; Danielsdotter. Född i "Krokshult"
omkring 1838. Död sammastädes omkring år 1905.

№11. Svarv och Smickeriägaren Carl; Johansson. Född i
"Vena-socken den 18/2 1865. Nu varande adr: är
"Fredriksfors" vr "Kråksmåla.

№12. Arbt: Alfred; Jansson. föds i "Smeborp" omkring
1854. Död i "Lilla Gölhult" "Älghultssocken" omkring 1926.

№13. Enkefru Mathilda; Karlsson. Född i "Fröskelås"
"Kråksmåla-socken 1840. Död i "Kråksmåla kyrk-
koby 1930.

№14. Landtbruk: Alfred; Jonsson Född i "Barkeba",
"Kråksmåla" socken 1867. Nu varande adr: Barkeba
vr Alsterbro.

№15.
Enkefru Maina; Jansson. född i "Hälleberga" socken
1841. Nuvarde adr: "Lilla Gölhult. vr Älghultsby. Obs! Gummau
är nu minnesslö och vårdas som ett litet barn.

№16. Pigan "Maria; Björn." Född å "Kråksmåla" kyrkoby
knekstorps omkring 1846. Död å "Kråksmåla" sockens
ålderdomshem 1926.

M 9272:3.
LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

Sockennamnet "Älghult" tros; enligt gamlas utsagor; härleda sig från "Älgahultet", en fordom varande tät skog där älgar höllo "Stånd. En annan sägen är; att det hedniska namnet, på socknen, varit "Heliga Hult", efter en då varande offer och samlingsplatts. Obs! Trotts flitiga undersökningar har jag ej funnit minsta lämningar efter nämnda ställe. Om så varit, finnes nu ingen i socknen; som kan lämna uppgift därom. De gamla; som brukade bevara sägner, vilar nu under "torvan".

Min fader, sagesmannen No 1. omtalade för mig följande: "När hedendomens mörker, till god del, blivit skingrat av evangelii ljus här i "Älghult" så beslöts att bygga en kyrka på d. s. k. "Hohults-slätt", som då var obebyggd. Man lade grund; högg timmer, å de olika hemmanen, och körde till plattsen, men det; som byggdes om dagen, blev nerivet på natten. Så fortgick en liten tid. Ingen kunde råda bot för detta "Mysterium". Då rådfrågades en "Klok käring". Hon sade, att de skulle skaffa sig ett par "Tvillingstutar" och vid oket mellan dem, binda ett av kyrkans rivna timmar. De gjorde så. Stutarna fingo; utan körsven, gå vart de ville. De gingo då en ½ mil norr om "Hohultsslätt" och stannade djupt in i "Älgahultet". Här började man rödja, planera, lägga grund och bygga. Obs! Det timmer, som stutarna släpat dit, var det första, som användes. Kyrkan blev "I allo lyckosam." Om det var den kyrka i fråga, som revsomkring 1806; eller det gällde en möjligen för utvarande; visste ej sagesmannen att berätta.

Sägen om prästen och "Krokshulta dränga" m. m.

Sagesmannen No 2. berättade för mig; i min

M.9272:4

barndom, följande: "Efter "Digerdödens" framfart omkring 1352~53 voro de flästa människorna i "Älghults-socken" döda i pästen, men i "Krokshult" voro 3 drängar kvar. Till "Krokshult" hörde då närgränsande byarna "Smedstorp" och "Krokstorp". Drängarna, som voro bröder, beslöto att bo tillsammans; ej heller skulle de gifta sig. Dåvarande sockenprästen skulle en höstdag till "Krokshult" och hålla kristendomsför med drängarna. Prästen måster rida dit, ty körväg fanns icke. Efter slutat förhör, om aftonen, skulle prästen m. f. hava mat. Då de fåtaliga gästerna bänkzatts vid det långa "Ekeboret" bars en väldig, rykande, skinka in. Enligt den tidens sed skulle prästen skära skinkan åt gästerna, detta kallades att "Flotta prästens rock". Då sade prästen: "I drängar har dä bra i Krokshult, men I skulle inte ha svinastien i fasta!" Då svarade drängarna. "Den, som intä vell känna oset dä heta; han får inte smaka fläsket dä feta." Så buro de ut maten och prästen fick rida hem "Nåttvarslös"=(utan kvällmål.) Men det slutade icke därmed. Drängarna gingo prästen i förväg till d. s. k. "Lellhajestätä" en kilo m. norr om byn. Här lade de sig i försåt. När prästen kom ridande i mörket; så kastade stenar på honom, så han vart träffad. Då sade prästen "Gu löne er på dommeda!" Då svarade en röst ur mörkret "Ja, väntar Han te dess; då ska du få en rapp te." Prästen måste rida i sporrsträck därifrån. — Efter åtskilliga år blevo människorna flera. En af drängarna; som var smidkunnig; beslöt att gifta sig. De 2 kvarvarande gåvo honom då ett torp $\frac{2}{8}$ mantal, som kallades "Smedenstorp" det är nuvarande "Smedstorp." Kort efter gifte sig den andre i ordningen, den kvarvarande gav då honom ett område $\frac{4}{8}$ mantal; som kallades "Krokshultstorp,"

Forts!

M 9272:5.
LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Det är nu varande "Krokstorp." Till sist gifte sig den predje och siste. Han blev i sitt äktenskap fader till 8 duktiga söner, som alla nådde mogen ålder. På gamla dar skifte gubben i mantal "Krokshult" dem emellan, så var och en fick en "åttling" Så slutar sagan am "Krokshults drängar."

En saga om "Dödingarnas" julotta.

Sagoberättaren № 3. omtalade för mig, då jag var i 15års åldren följande: "I gammal tid trodde man att de osaligt döda varje julnatt mellan kl. 12. och 1. firade gudstjänst i sin sockenkyrka. Det skulle hänt i "Fagerhults gamla (nu rivna) kyrka i Kalmar län, att en dylik sken försiggått. En gammal gudfruktig piga bodde ensam i en liten stuga. På julaftan gick hon tidigt i säng; ty allesången började kl. 4. Av någon anledning hade hon glömt att draga upp sin klocka; så hon stannade på "förnatten." När pigan sovit några timmar vaknade hon. Efter som kl. stannat, trodde hon det vara sent; så hon hastade till kyrkan. Framkammen såg hon, att ljusen voro tända. Pigan gick in och satte sig i den bänk; som hon brukade sitta. Församlingen sjöng, (utan Orgel, ty sådan saknades), följande "Den för oss gick var blind som vi, han kunde icke vägen si dess ära vi avvikne." Obs! Om dessa strofer äro från gamla psalmboken vet jag ej; ty jag äger ej någon så gammal bok. Prästen besteg prädikstolen, men då kände hon prästen ej igen, ej heller folket i bänkarna. Men då varsnade hon bredvid sig sin för längesen döda "Gudamor", d. v. s. den kvinna, som burit henne till dopet. Pigan lutade sig, utan betänkande, intill henne och viskade "Gammor Nä har jor på ert huveklää." Den döda svarade då "Ja sant hadde ja inte vatt Gumodi, så

M. 9272:6.

hadde ja nu betä näsa å dej; men packa dej strax ut och lämna på gången=(kyrkogången) ett å dia kläässplagg, så vi få å sinka oss på!" Pigan lämnade underkjolen och kom lyckligt utom kyrkogården, då var det mörkt i kyrkan. Kommande kyrkobesökare funna kjolen plockad i små bitar; detta hadde annars blivit hennas öde. Obs! Denna berättelse förrefaller mycket skeptisk, så jag tänkte ej berätta den. Men fakta är, att gamla sade åt mig i min ungdom följande. "Inna du på julamåra sätter dej i bänken, så torka väl å settsen, så du inte får på dej å de döes mull; för si di ä mensann inte lenhänta å komma utföre." Så slöt den sagan.

Sagan om "Krokshulta" "Trollgubbe och "Trollkäringa "Annika" på "Spinkabacken."

Min fader, sagesmannen №1. Omtalade för mig följande: I min faders ungdom bodde i "Krokshults västregård" en f. d. gammal bonde "Jon; Danielsson" Han var hemma i "Svart Magi," men var en snäll gubbe, om ingen retade honom i onödan. Kom någon, som sårat sig illa och höll på att förblöda ficks hjälp på följande sätt. Danielsson stannade strax sin stora "moraklocka", så gick han till "hörnskåpet" tog en liten kil av* "Flogrönne" av dem han förvarade i en "Spepask". Så doppade han kilen i blodet, högg en skåra med yxan i den stora "Huggekubben; som stod vid dörren; slog kilen in i skåran, strax stannade det starkaste blodflöde. — Min fader var gift 2 gånger. Första giftet med f. d. Landtbr: "Per, Nilssons dotter Anna; Stina i "Krokshult." När han övertagit P. Nilssons gård, skulle han en vårmorgon kl. 3. gå till "Brännde mosse" och bygga en "stätta". Kommen dit skulle han hugga en stor en. Vi första hugget segna far

* Rönn, som någon fågel burit ett bär eller klase och tappat, så där växt en rönn. Forts!

M.9272:7
LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

till marken proendes han huggit sig; men han fann att så icke var. Han drog ryan ur enen, då skillade sig smärtan något, men vänstra knäet svullnade väldigt och värken fortfor. När han med stor möda kunnit hem, måste han gå i säng. Hans svärfader P. Nilsson gick då strax ner till Jan Danielsson och sade hur det tillgått. Han sade då "Stackars Isak, att han skulle råka utför Store en!" "Men jag ska hjälpa viringen, så han inte förvärker." Så tog han en liten svarvad träask, en säckkrasa och ett snöre, som han allt stoppade i fickan och gick nyp till far. Så stack han ett litet hål på det sjuka käck, framtog ur asken 3 små stickor, som han doppade i blodet, sen lade han stickorna åter i asken, och gick till enen. Vad han där gjorde vet jag ej. Enen var ambunden, som ett får. När detta var gjort stannade värken, svullnaden försvann och far kunde på e.m. lämna sängen. Obs! Att mutida människor ler åt en dylik sägen vet jag, men [jag] sade åt min far, är det verklighet vad Ni omtalat? "Ja," [sade] han. Far var av den sortens gubbar att hans ja, eller nej, alltid fick utgöra svaret.

En annan sägen om Jan, Danielsson är följande. En kall vinternatt hade en hamnvarg gått in i byn och bitit ihjäl hans stora lungga, som stod i "Stian." På e.m. skulle Danielsson vakna sina oxar vid d.s.k. "Sjuarelemmen", där han möter en stor varg. Han sade då: "Då ä väll du, som fällt mi so i natt, din kanalje? När han bundit in oxarna i "laggån" = (ladugården) gick han in och hämtade sin "Flenbeläsabössa" samt lossade ett skott i luften under det han sade: "Du har fällt mi stora so; nu fåller ja dej." Vargen föll på "Sjuarebacken" fast avståndet är cirka 400 m. Bravo!!

M.9272:8.

En tredje och sista sägen om Jon Danielsson är följande.

"Spinkabackarna" äro något söder om "Gränskåra" på den gamla "Kalmar-Eksjölandsvägen" Här bodde i medlet av 18de århundradet och längre fram "Trollkäringen Annika." En gång var hon hos vänner i "Krokshult för att kurera kraturen åt vi säga* Z. för viss orsak. Då kalvade en av deras kor, men på samma dag kalvade Jon; Danielsons ko. Då passade "Annika" på och tog mjölken från Danielssons; så dom fick blott blodblandat vatten i sin "Bytta" när de mjölkade. Seden har varit och är att av den mjölk kon lämnar de 4 första dygnen efter kalvningen grädda s.k. "Råmjölkspannkaka" Som nu Z. fick all mjölken, så skulle det bliva ut stort "Pannkakabake". "Annika" skulle kvardröja, så hon fick en pannkaka med sig hem. Man hällde "Pannkaksmet" i pannor och bunkar, samt föste in dem i den stora, heta ugnen. Om en stund skulle man se till hur det lyckades med "Baket." Då voro pannor och bunkar fulla av färsk kogödsel, som rann över på "Ugnsärlen" och spridde en vidrig stank. Då säges, att "Annika" spottade 3 gånger tog sitt "knyte" och gick hem. Efter den betan fick Danielsson behålla sin mjölk.— Fakta är, att en kyrkoherde O.V. Vulv i Kråksmåla socken var i dela med "Annika" Hon vart stämd till "Handbörds" härädsrätt för hexeri. När hon låg i "Själatåget," som pågick i 3 dygn, kunde hon ej dö förrän prästen kom till henne, sade de gamla; min fader mindes "Annika" mycket väl. Vid hennas jordfästning, å Kråksmåla grifgård, läste prästen b. a. 2re och 3je versarna av psalmen 496. "Vallinska" Psb:-

---

* Z. Jag vill ej namngiva personerna där hon höll till.

Småland
Handbörds hd Uppvidinge hd
Kråksmåla sn Älghults sn

M. 9272:9.
LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Uppt av Carl Viking Kråksmåla

(3.

Sagan om Soldaten "Lindbergs" Luft=färd. m. m.

Sagesmannen №4. berättar, att hans fader Karl; Persson. Född i Lindshult 1820. Mindes platsen där "Linberg" haft sin stuga i "Torpgärdet å "Råsebackens" ägor i byn Lindshult. "Lindberg" levde i slutet av 17de och början av 18de århundradena. Han tjänte soldat för Lindshult. En gång när han reste från ett möte sammanträffade "Lindberg" med några husarer på "Aboda" gästgivaregård, där de köpte sig mat och en sup. Då ingick "Lindberg" vad om en kanna brännvin med husarerna, att han skulle vara före dem vis "Kråksmåla" gästgivaregård. "Lindberg" hade ingen häst, men husarerna fingo rida, så fort deras hästar förmådde till den 1 mil norr om "Aboda" varande "Kråksmåla" gästgivaregård. Vadet ingicks så, att den part, som förlorade, skulle bjuda på en kanna brännvin; som kostade 16 skilling. Obs! Sagan är från husbehovsbränningens dagar. När husarerna ridit i sporrsträck från "Aboda" gick "Lindberg" till ladan, fick en handtröskad råghalmskärve, som han satte sig grensle över. Så bar det i väg i luften med en hisklig fart. När "Lindberg" kom till "Köttings" höga kulle var han nära kullens topp; då skrek han, "Brätter opp!" När han for förbi husarerna. "Linberg" var före husarerna vid "Kråksmåla" gästgivaregård, där han uttagit en kanna brännvin; på deras bekostnad; som de tillsammans med "Lindberg" förtärde. Obs! Ännu fortlever bland allmogen här orden "Brätter opp!" Sade "Lindberg" då han red på halmkärven.

Sagan №2. om "Lindberg." (samme sagesman.)

Forts!

M. 9272:10.

"Lindberg" sammanträffade en gång med några "Färabönder" på "Kalmar-Eksjö" landsvägen. Bönderna körde lass av bräder till "stan" (Kalmar.) På vägkanten låg en stor timmerstock. Lindberg ingick vad med bönderna, att han skulle krypa igenom stocken. Sagt, och till en del gjort. Bönderna sågo hur han kröp in i stocken, som vidgade sig allt eftersom "Lindberg kröp framåt. Då kom en flicka, som ej varit med från början. Hon sade då till "Lindberg" Va ä dä för tosaforer ni tar er för, ligg å kravla på en stock?" Strax sågo bönderna, att "Lindberg" kröp utanpå stocken. Han hade "Förvänt synen" på dem sades det. Men flickan, som uppdagat bedrägeriet; fick sitta emellan. Påföljande söndag var hon vid "Kråksmåla" kyrka; där "Lindberg" var henne i förväg. När flickan gick in på kyrkogården, tyckte han sig vada i djupt, kallt, vatten. Hon drog kjolarna upp under armarna och sade "Hu, så kallt vattnet är!" Att det var föga hugnesamt, för en ung dam, att blotta sig i folkhopen förstå vi; helst som den tidens kvinnor, om sommaren, ej buro kalsonger. För detta tilltag fick "Lindberg göra abön hos flickan. Jag slutar dessa sagor om soldaten "Lindberg."

En saga om en hård herreman och hur namnet "Spinkabackarna" tillkom.

Som i föregående realaterats ligga "Spinkabackarna" På "Kalmar-Eksjö" landsvägen något söder om "Grönskåra i "Kråksmåla"-socken. Sagesmannen N:o 5. har berättat, att hans fader "August, Håkansson" för honom omtalat följande. "I mycket gammal tid ägdes den stora gården "Sadelshult" i "Fagerhults" socken. Kalmar-

Forts.

M.9272:11.
LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

län av en kronans karl, som hette "Spinke." Han åtnjöt konungens förtrende och hade ofta viktiga upp-drag sig anförtrodda. "Spinke" var sålunda en de höge herrarnas "Hejduk," men mot småfolk var han hård och hjärtlös. Vid minsta förseelse blevo hans underlydande strängt straffade i d. s. k. "Spöstugan." Detta väckte ett hat, som ej kände några gränsor. En morgon skulle "Spinke" tidigt möta upp på "Kalmar Slott" för att deltaga i viktiga ärenden. Han red på aftonen från "Sadelshult." Natten var mörk. När "Spinke" hunnit till nämnda backar blev han överfallen och mördad. Hästen återvände hem med tom sadel. Det tros, att åtskilliga hans underlydande lagt sig i försåt och utförde mordet. Inga av hans tillhörigheter saknades. Hadde "Stigesmän" förövat illdådet; så hadde de troligen tagit hans börs m. m. Från den dagen bära backarna ovan realaterade namn.

En saga om flickan; som fick se och höra om sin egen jordafärd.

Min fader, sagesmannen No 1. Omtalade för mig följande: "Min första hustru "Anna, Stina" hadde en syster, som var 3 år yngre än stina. Sommaren efter sen den yngsta "Läst fram sej" (blivit konfirmerad), så gingo båda flickorna att "Sitta Tysst." Det tillgick så. På midsommarafton fingo de ej äta något efter kl. 12. Unvika att tala, ej hälsa någon och helst gå ovetande från hemmet. Litet före solens nedergång skulle de sitta där 3 vägar korsade varandra eller i en byggnad, som hadde torvtak. Å Per; Nilsson gård var en liten stuga med torvtak. I stugan tillverkades brännvin, vadan den hetta "Bränneristova." I denna stuga hadde flickorna satt sig. Efter kl. 12. på natten

M.9272:12.

fingo de höra dämpat tal av många människor. Snart stämdes upp och sjöngs en psalm, troligen ur gamla psalmboken, om jag ej missminner mig, som började så "Eja, mitt hjärta rätt innerligt sig fröjdar" o.s.v. När sången var slut hörde de böner läsas. Sedan hörde de när kistlocket "Dubbades" till. Hennas fader P. Nilsson sade, så de hörde det tydligt: "Nu kära ska I gå in å ta en sup te å lite mer mat, så Jorka bära flecka te jora; dä ä långt te "Älghult". Obs! På den tiden buros de döda på bår till griftgården; körbar väg fanns icke. Följande vår gick dessa "Järtecken"; i medlet av maj, bokstavligen i fullbordan. Denna händelse har ägt rum å den gård i "Krokshult" där jag är född.

En kort saga om en ung hustru, som fick se sin bortgång. Efter sagesberätterskan № 3.

Enkefru Johanna; Johansson (Rehn.) omtalade för mig att det var en ung bondhustru; som på julafton oförmärkt tog en duk från bordet där familjen ät it "kvällsvard". Kl. 12 på julnatten steg hon tysst upp, höljde sig med duken, gick ut och gick 3 gånger "Motsols" ~~kring~~ kring "gårdsbrunnen". Då fick hon se, att hon skulle dö till sommaren det kommande året. Hennas piga; en duktig och gudfruktigt kvinna; skulle bliva gift med hennas man; så skedde även. När den unga frun kom in från brunnen, vart pigan vaken och tillfrågade frun så "Hosponnamor, varför ä I så vit i ansiktet? Frun svarade "Lova; mej på heder och samvete; att när du syr nya kläder te dia barn; att du då lappar åt mina båda pojkar." Pigan var en Gud älskande kvinna. Hon tydde saken så, att hon "Lappade" åt sina egna barn, men sydde nya kläder åt den bortgångnas.

M. 9272:13.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

(4.

En saga om "Kondrad i Mårsskog" Älghults-socken; när han, biträdd av Hexmästaren "Boken" skulle sälja sig till Djävulen för att få en "Svartkonstbok."

Obs! Om denna berättelse skall få meddelas i tryck göres (eftergivligt) följande förbehåll. Å alla namn; utom "Boken" och mörkrets förste för blott första bokstaven utsättas. Jag har mina skäl därföre, huvudsaligast, att det f.n. finnas många aktningsvärda personer i "Älghult", som äro besläktade med nu döde "Kondrad."

"Kondrad" i "Mårsskog" var, enligt min moders, sagoberättarskas N:o 5; en vild och obändig yngling. Han gick i konfirmationsskola för en präst i "Älghult"; som hette "Thelander" När pojken" gick och läste" kom han i lag med "Boken" en bokbindare, som bodde nära "Tagerhults" kyrka, där han på griftgården om nätterna drev sitt hemska spel. Han blev ertappad av då varande prosten "Lind" när han öppnat graven efter en "Självspilling" = (en självmördare). "Boken" fick välja antingen fängelse eller att strax, för all tid, lämna socknen. Han valde det senare och reste till "Öland." Det säges att "Boken" rätt pojken vid hans första Nattvardsgång i Älg: kyrka taga ut "Oblaten" i sin ficknäsduk. Sedan skulle han 3 torsdagsnätter å rad mellan kl. 12. och 1. gå med Psalmböcker bundna under fötterna "Motsols" 3 gånger varje natt, och för varje gång han gått ett varv kring kyrkan blåsa i nyckelhålet till "Södra Dörren" När han så gjorde tredje torsdagsnatten för tredje gång, slogs dörren upp. I "Koret" stod "Lucifer", som en svartklädd herre. Pojken gick till mitten å kyrkogången där Fan mötte honam. Då förvandlade sig F-n till en

stor, svart hund ur vars mun eld utgick. Hunden ville riva hål i pojkens vänstra hand och ha= ga blod att därmed skriva "kontrakt." Då blev K. rädd och nämnde Jesu namn, vilket hade till följd att pojken blev, som fastnitad vid golvet. Den svarta hunden lade sina fram= bastar på pojkens axlar. Prästen, som vaknat, i stor ora hade i kläd sig i full prästdräkt och has= tade till kyrkan. Inkommen sade han "Gud ske lov, att jag kom i tid. ännu är pojken skriven i Guds och min bok. I Jesu namn bjuder jag dig släppa honom!" Ögonblickligen försvann den svarta hunden och "K." vard fri. Det säges att "K" någ= ra år varit liket "Nosslig" men fick åter sitt fulla vett och dog som gammal F. d. landtbr: för 4 år sedan.

En saga om när "Joakim; Jansson" å "Sjöbrpet" blev "Gastakramad."

Sagesmannen №7. har av gamle f. d. Landt= br: "Emil; Karlsson" "Thorshult" Kräksmåla= socken" hört följande:" "Joakim," som prukta= att hans häst skulle dricka "Färgjord" skrapa= de liket svart färg av en likkista i vilken "Jakob" på "Malmen" låg "Söva jor." "Malmen" är i "Kräksmåla" socken. Färgen gav han sin häst i ett stycke bröd. Sedan körde "Joakim till "Kalmar" med ett lass bräder. På hemvägen var han i sällskap med ovannämnda "Emil, Karlsson" När de veko av "Kalmar Eksjö" landsvä= gen och på leyvägen till "Thorshult" voro på "Hinnshults mo," så vart "Joakim" flera gånger kastad av "Stadskäcken" fick kräkas och blev väldigt sjuk; så Emil måste ledsaga honom till "Sjöbrpet" där han strax gick i säng, men läckena

M. 9272:15
LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

kastades många gånger ur sängen och i golvet. I stalldörren slog det och så i stugaväggen där "Joakims" säng stod. Om morgonen vart han lika sjuk, så han måste låta köra sig till Kyrkoherden "C. L. Karlsson." i "Kråksmåla". Där omtalade "Joakim" hur han gjort. Prästen följde honom till "Kråksmåla" griftgård, där "Joakim" vid "Jakobs" grav gjorde avbön. Strax blev "Joakim" frisk och spökerit upphörde. Obs! 80 årige "Nils; Jonsson". från "Sjötorpet", som nu vårdas å "Kråksmåla" sockens ålderdomshem, bekräftar sanningen av denna saga; som timade omkring 1870.

En saga om när "Sven, Jaens, Nisse" i "Barkebo" skulle skjuta bort "Villapaskottet" från mor sin "Sven" "Jansa".

Sagesmannen № 8. har berättat följande. "Nils Svensson" i dagligt tal "Sven, Jaens Nisse" var en mäkta lärd mattador, när han fick säga det själv. En dag drabbades den gamla kvinnan "Jansa" av "Villapaskottet". "Nisse" sade då "Moär, I få lov låtta mej skjuta över er, så blir I bra". "Nisse" tog från väggen ner en gammal, grov "Ryttarepistol" och lade krut i den grova "Mynningsladdaren". När "Nisse" gick ut efter sina "trolltyg" passade en spjuver på skaka mera krut in i pistolen. "Nisse" misstänkte ingen. Han rände ett halvt, flottig psalmbokblad i pipan till "Kruddtolk". Guds ord måste det vara. Sedan följande saker. Smulor av 9 sorters lövträd. 9 sorters "Vävvesolv". Filspån av en silverring; som varit med i en vigselakt. Gult svavel, något vitlök, ett "långpeppar", en smula "valfiksfläll", en smula "Johannesbröd". Så den återstående

M. 9272:16.

Halvan av det flottiga psalmbokbladet. Så mera krut i "Fängpannan," sen var laddnigen "Klar." "Sven, Jansa" bars ut och sattes på en "Jorfast" sten invid "Byggningsbrunnen." "Nisse" gick 3 varv "motsols" kring stennen och sade vid varje varv "Ja skuter, ja skuter!" "Jansa" frågade: "Va skuter du?" "Nisse" svarade. "Ja skuter Villapaskottet från er moer å in i Lappland." Så höjde han pistolen över kärringens hufvud. En blixt, en väldig knall, och "Nisse" damp baklänges till marken. Blodet forsade ur näsa och mun. Man måste badda honom med friskt vatten. När "Nisse" hämtat sig sade han "Skjuttsingen te lappkäring, som to men bistol!" Man kunde ej finna pistolen. Av den stora krutladdningen hadde pistolen "Spjärnat" klyvt halva näsan på "Nisse" och sedan hamnat i brunnen. När man följande sommar öste brunnen fann man pistolen med "Hanen på helspänn." "Sven Jansa" vart kvitt "Villapaskottet", men fick i förskräckelsen en stark "Diaré". Men "Nisse" förklarade saken så "Ja, si dä onna måste på nåt sätt tå sej ut från mänska." – Såväl "Jansa" som "Nisse" vilar nu under torvorna på "Kråksmåla" – sockens griftgård.

En saga om stortjuven "Pardon" och hans frilla.

Sagesmannen № 9. omtalade för mig, när jag var omkring 12 år, följande: "Omkring Attanhundratretti kom en manspersan åtföljd av en 35 års kvina till "Krokstorp" Ingen i orten kände dem. Herrskapet sloga sig ner i "Sammel Nelse oxhaje i Krokstorp."

Forts:

M, 9272:17.
LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Där funno de en grotta mellan stora stenar. "Pardon" murade spis och förbättrade för övrigt grottan, så de bodde där i 16 år. Obs! Jag har sett "Pardons" bostad. Där syntes lämningar efter spiseln, kol m. m. "Pardon" stal ställan något "Hemikring", vadan han fick bebo nämnda plats. "Pardon" stod i kombination med stortjuven "Liven", om vilken jag i en kommande saga skall berätta. De hölla sig på orterna vid stora herregårdar T.ex. "Skällby" kungsgård m. fl. i Kalmartrakten. De lägrade sig i skogarna flera tjuvar åtföljda av lättsinniga kvinnor. Därför kunde det hända att "Pardon" och hans fritla ej voro i sin grotta på hela sommaren. Men en mörk höstnatt blev luften dem att stjäla "Hemikring" förstark. På en gård i "Krokshult", som ägdes av "Danjel Petter," hadde man restat till "Läsemöteskalas." I "Drängstuva" var mycket mat inburen. Många "Förningar" från bjudna gäster. I "storstugan" skulle prästen och "Kalebönderna" m. fl. samlas till "Kristendomsförhör". Sedan skulle efter förhören det långa "Ekebordet" dukas i rummet, alla skulle hava "Fängning" och utrymmet var knappt. Man trodde att "Pardan" kom för att stjäla, därför lade sig drängen, försedd med en väldig ekpåk, att vakta maten under natten. Kl. 12., på natten kom "Pardan" åtföljd av sin fritla; bärande korg, säck och en kort stege. Stegen reste mot den låga stugaväggen. "Pardan" och hans fritla voro strax uppe på det mjuka tovtaket. "Pardan" slängde av sig pröjsen och gick ned i det vida, låga rökfånget. Knapp hadde fötterna nått spishällen, då han fick ett kraftigt slag över armarna, så han kaspade den långa kvinn, han bar i högra handen. Snart var "Pardan" övermannad av drängen; som bakband hans händer. Kvin-

Forts!

M.9272:18.

nan flydde från plattsen. När "Pardon" var bunden, väckte drängen husbondefolket. Man föste in tjuven i en källare med tak av torv, löste hans händer och låste dörren utanför med ett starkt "Hängelås. När dörren stängdes sade "Pardon" till drängen. Ja har i mej 2 människehjärtan, skulle blott hatt dett må, sen hadde ja hollet å slå på." Under återstoden av natten, medan folket i gården sovo; hadde "Pardon" praktiserat sig ut genom torvtaket. Han och hans frilla rymde från orten. Så slutar sagan.

Moster "Fias" saga om en präst; som fördrev Djävulen.

Sagoberättersan № 10, i dagligt tal kallad "Moster Fia", var en gudfruktig kvinna. Han omtalade för mig; när jag gick i folkskolan följande saga en afton, när jag var hemkommen. I "Helleberga" församling; Kronobergs-län tjänstgjorde en präst, som hette "Sellergren". I sin ungdom, söp han, spelade kort och var mäkta ogudaktig. Men "Sellergren" hade ovanliga predikogåvor. Vid mognare år genomgick han en djuptgående andelig väckelse. "Sellergren" blev som få; ett redskap i den Högstes hand till människors omvändelse. Han förblef Gud trogen till sin levnads slut. Människor T.o.m. från "Blekinge" vallfärdade till "Helleberga" träkyrka för att höra "Sellergren" predika; sade "Moster Fia". På den tiden sades det vara en hög herre på "Lessebo", som sålt sig till Djävulen. Tiden var inne då "kontraktet" mellan F-n och den höge herrn vart slut. Herrn sände riddbud till "Sellergren", som var gammal, att han skulle komma en viss dag, och befria honom från Djävulen. När "Sellergren" i sin "Tvåhjulakärra" körde till "Lessebo" passade

Forts.

M. 9272:19.
LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

F-n på och hakar ur sprinten på en hjularsla, så hjulet föll på vägen och axeln kraknade. "Sellergren" märkte då, att F-n ville fördröja tiden för honom; vadan han tillsade Djävulen att hålla upp axeln tills han kom till "Lerkeba". Så skedde. "Sellergren", som körde själv "Manade på hästen." När "Sellergren" kom in till den höge herrn voro flera prester kring om honom. De hade var sin bibel i händerna; men F-n, som gick där i skepnad av en svartklädd herre, slog böckerna ur deras händer, men när "Sellergren" steg in sade Djävulen "I-en det vita huvudet kom in genom dörren, så blir min tid kort här." F-n förvandlade sig fullständigt lika med den höge herrn, så ingen kunde skilja dem åt. Då bad "Sellergren" dem båda på en gång taga i hans "Prästkappa. Herrn kunde taga i kappan, men det kunde ej F-n. Då tog "Sellergren" en "Syl" och borrade hål i ett "Fönsterbly"; sedan sade han till Dj-----. "Så stor herre du här kommit in, så liten skall du i Jesu namn här ut." Djävulen måste ut genom det lilla hålet i "Fönsterblyet." Men när han utgick lämnade han efter sig en förfärligt vidrig svavellukt och rök. "Sellergren" bjöd honom då vända åter genom hålet och taga den vidriga lukten och röken med sig ut. Så skedde. "Sellergren" döpte om den höge herrn och meddelade honom H. H. nattvard. Den höge herrn blev en gudfruktig man och "Sellergren" varnt tillgiven. Så slutar sagan. Obs! Fakta är att "Mosser Fia" läste en bok, som bar ruberiken "Sellergrens Brev." Det har jag sett.

En saga om Hur tiggaren "Karl Jonsson" fick binamnet "Dums."

Forts. på andra sidan.

M 9272:20

Enligt sagesmannen № 5. bodde "Calle; Duns" i en "Backstuga" å gården "Gälleryds" ägor i "Kråksmå=la-socken. "Duns" hadde varken fallenhet eller lust för arbete; men att tigga var hans speci-alite. Det var ej heller så noga förr i världen "Om en palt i slaktetiden" hette det, så det gick bra för honom att vandra omkring med käppen och säcken. En höst, i medlet av oktober, vand=rade "Calle" åt "Hornsö hållet till för att tigga nå-ra ollahår te lite kläje", enligt hans egen uppgift. En regning, mörk afton kunde han ej få logi i någon bondgård. Sent på kvällen gik han in i en torpstuga och bad om "husrum", men vart nekad. Gummau sade "Ja har inte gubben hemma för tillfället, o ja hyser inga luffare." Då sade "Duns". Dä må bli å va dä vill, så går ja ej ett steg längre i kväll". "Dä ska du bli varse" sade gummau och gick ut. "Calle" fun-derade." Då vart han varse att i taket, vid spiseln, var en massa bräder lagda i tork på de s.k. "Gäll-stänerna", som vilade i 4 grova järnrigar, vilka fasthöllos med 4 märlor i taket. Här klev han upp, tänkande som så "Bättre något logi än inget. Knappt var "Calle" där förrän gumman kom-mer in åtföljd av sin man. "Kunne väl tro, att fulingen gett sej i väj, när han så dä ble allvara å." I en gård i närheten hadde man slaktat. Torparen, som "Fnaskade lite breve," had-de i mörkret varit och sett var de satt de många, rara korvarna; han tänkte göra en påhälsning där fram på natten. Gubben och gummau ginga till sängs. Även "Calle somnade på sitt hårda, men varma läger. Vid 2 tiden på natten smög sig torparen ut. Om en stund återkom han med en mäng kokad blod- och grynkorv, som han la-de på bordet. "Hur gick det," sade gumman? Bra! blev svaret, under det han strök eld på en tändsticka

Forts!

M. 9272:21. LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

(6.)

och lyste på korvarna. "Härligt", sade gumman under det han makade sig åt sidan för att giva plats åt sin man i sängen. "Calle", som var hungrig, hade sett korvarna. Det vattnades i munnen på honom. Gubben och gumman låga och småpratade. Gumman sporde "Har du aldrig sett nåt Oknytt när du varit ute å fraskat?" "Nej, sade gubben, å för resten ä ja inte rädd om själve F-n kunne. "Calle" sträckte sakta på sig för att lyssna på samtalet. Då lossnade märlorna, som uppbar "Pällen" "Duns" lät det! "Skalle och bräder låga på golvet. Gubben och gumman rusar upp och ut i mörkret, under det gubben skrek "Töpe F-n ha mej inte." "Calle" steg upp, gned i hast sina värkande lemmar. Därpå fattade han sin säck i vilken han lät de skära korvarna försvinna och gick genom en bakdörr ut för att i mörkret ställa sin hunger. Från den stunden fick "Calle" binamnet "Duns"!

En saga om bonden Jan Nilsson. i "Smedtorp" "Högnäs-Socken" och "Långe Finnen".

Obs! Om denna saga skall offentligt publiceras, så gör meddelaren (deltagivligt) det förbehållet att blott namnen å mörkrets förste och "Finnen" få uttäckas. Förövrigt endast första bokstaven. Jag har mina ofränkomliga skäl därför. Sagan är lite alla delar sann.

Sagesmannen Nel. omtalade för mig då jag var i barnaåren följande." I byn "Smedtorp bodde en bonde "Jan Nilsson", i dagligt tal kallad "Svärjare-Jödde." Han var väldigt vidskeplig. Han hade en son, som var god jordbrukare och timmerman. Av, som det troddes, olycklig kärlek, blef sonen tungsint och fåordig, ville helst vara för sig själv och småprata. "Jödde" trodde, att sonen blivit "Nersatt." Många s.k. "Kloka"

forts!

anlitsbadades; men utan framgång. Omsider kom "Länge Finnen." Han var egentligen en gammal repslagaregesäll från "Vesterviksbrakten," sades det. "Finnen levde största delen av sitt liv på att lura vidskepliga personer. "Finnen blev mycket väl mottagen av "Jon." "Nu fader "Jon" ska här bli trångt för F-n om jag får råda" sade "Finnen". "Jödde" svarade." Då vore väl du saä sant; ja ska löna dej rikligt, om du hjälper mej nä pojken." "Ja, ä inte barskrapad nå du tro. "Ja, "Jon" var en rik gubbe. På 4de "Böndagens" morgon voro de tidigt uppe. De gjorde en eld på vägen mellan stugan och ladugården. Elden måste av kvinnorna underhållas hela söndagen. "Jon" och "Finnen" skulle genomleta och bränna alla myrstackar, som fanns på ägarna. "Finnen" sade att pojken var "nersatt" i en myrstack. I aftonskymningen utropade "Finnen" "Här fader "Jon" har vi hemligheten!" Så stack han handen i fickan och drog upp 3 små sammanbundna präjnnar och ett spelkort med "Hjärterdam" på. "Det här fann jag i stora stacken därbakta." "Det visar kortet, att det är en dam, som "satt ner" honom för han försmådde hennes kärlek. Då skulle gubben sagt: "Hadde ja trott gräbbla=(flickan) om dä, då hadde det varit bättre han fått ha na." "Finnen" sade "Har ingen fara, när vi komma hem bränner jag skräpet i elden på vägen." "Finnen" lade dit kortet och pinnarna, men smuslar samtidigt i elden en krutladdning, så bränder, kol och aska yrde i alla väderstreck. "Då gjore sutten sade Jon." "Finnen" sade: "I morgon skall vi läsa in F-n i någon "Rökbasta" så Ni slipper honom i gården. Påföljande dag började man i grannens basta i "Smedstorp" "Finnen "köp först en i "Bastugnen" därefter "Jon." Där besvors F-n, men höll ej tillgodo med den platsen. På samma sätt gjorde de till väga i "Krokshults" tvenne "bastor," men lika resultatlöst. Men i "Krokstorparnas" "basta" lyckas de läsa fast "Lucifer." Ukkanna, svarta som niggrar sade "Finnen" "Nu fader "Jon" har

M 9272:23.
LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

jag gjort mitt; hoppas fader "Jon" visar sig frikostig!" Då kan du lita på sade "Jödde", räckte "Finnen" 50 kr och ett halvstop brännvin. Så skildes de såta vännerna. När "Finnen hunnit närmsta stuga gick han in och tvättar av sig sotet. Där talte han om hela sammanhanget under livliga skrattsalvor. Sålunda har historien blivit känd i orten.

En saga om en trollkunnig "Finnkäring."

Sagesmannen № 11. har för mig omtalat följande. För länge sen fanns i "Vena-socken" en person, som hette "Johan, Rask." Han skulle en dag slakta en stor sugga. Då kom en "Finnkäring" till hans hem. Hon sade: "Om jag dröjer kvar kanske jag får en god blodpalt?" "Rask" svarade: "Hven ä sköldier dej nån palt, dra du åt "Hecklafjäll!" "Kärringen sade: "Är det på det viset, då skall ni inte få mera palt än jag." Och så gick hon. När dom "Stack" suggan fingo de ej en enda bloddroppa, trotts båda halsårdrorna voro avskurna. Endast genom ändtarmen rann några droppar blod. Resten blev kvar i suggan och förstörde fläsk och inälvor.

En saga av samme sagesman om huru en verkligt dödande slakteknivskulle smidas.

I gammal tid kunde ej alla smeder tillverka dödande slaktknivar. Skulle kniven bliva god, så skulle smedan vara ensam i smedjan, samt smida kniven då månen tändes i "Ny". I "Härdevattnet" skulle blandas blod av något rovdjur T.ex. björn, varg eller lo. Aldrig fick man avsiktligt låta solen skina på kniven; som skulle färvas i "läder=sli" med spettsen vänd mot Norr. Obs! En sådan kniv rådde ej "hexor" eller "trollgubar" på.

M. 9272:24.

En saga om trollgubben "Lille Pelle" i "Vrånghult."

"Lille Pelle" och "Alfred; Jansson" vora på sin tid goda skytter och fiskare. "Alfred var ofta i delo med "Pelle" för han "To ellen" fråu hans bössa eller "trollade" fiskeu åt sej när de "Mette." En sommarmorgon möttes de i "Saloppgång" vid "Näckebäck", som bildar avlopp för sjön "Djupen." Gubbarna började meta i bäcken. "Pelle" fick den ena stora abborren efter den andra. "Alfred" fick napp av stora abborar, men när han fått dem ett stycke över vattnet; så passar "Pelle" in med sitt trolltyg och "Hakar å för mej, så di damp i." "Då sa ja åt Pelle, haker du fler för mej, så får du en sinkadus, så du står på hove i plurren, men Pelle han flinade." "Ja, satte ej måtta på kokeu å slängde ut." "Ej gädda högg, men ho plumsade i." "Då ga ja honom en lavet, så han damp i spaet." "När "Pelle" kravlat sej opp, va han nöjd den gången; så ja fick ej stoer lockabötta full mä fisk, sade Alfred." "Så feck ja fre för "Pelle" tess på förvintren." "Karl, Jonas o ja skulle en mon te "Råsa Fly" o sätta opp "Bulvan." "När orra slo te; så brann bara knallhatta på båe Dobbelböserna; då skrek ja på "Kalte" att han skulle komma å slå ner bulvanera." "När vi kom hem krattsade vi ur skota och ladda om." "När ja kom ut, fick ja höra att "Jössa hund i "Vrånghult" drev en hare." "Ja sa åt "Kalte" dändär går vi sta å tar. Vi sköt 7 skott på au så olla rök, men han skalade lika krytt." Då sa ja nu går vi hem; för ja försto, att "Pelle" hadde ett finger mä i leken. Följande dag kom "Gustav" i "Vrånghult" till "Pelle"; som frågte, om han ville se haren, som "Göljelta" sköt 7 skott på i går. Så tog "Pelle" ur "hörnskåpet" fram en, vit i trasor sönderskjutan, härva ullgarn. Ja, så slutar den sagan.

Obs! Fullständigt gammal "Äghultsbo" dialekt.

M. 9272:25 LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

(8)

En saga om storfjuven "Liven" och hans kompanjon "Karl Goldor."

Sagesmannen N:r 11. Har för mig omtalat följande.

"Liven" var född omkring 1815. på "Bullerbergset" i "Lönneberga" socken, som till största delen ligger i "Kalmar"-län, men en liten del i Jönköpings-län. "Karl Goldor" var född omkring 1820 på ett torp under "Vestrahult" i "Vena" socken "Kalmar"-län. Båda voro framstående tjuvar. Om "Liven" säges, att han kunde göra sig osynlig. En gång då han hängde på "Spöpålen" sade han åt "Bödelknekten", när han slog: "Daska på din Djävul!" En tillfällesförbipasserande såg, att det var blott ett halmstrå som hängs på pålen. "Liven" stod bredvid och pekade långa näsa åt folkhopen. En dräng slog dock en gång "Liven på näsan så hon blödde. När han fått några droppar av "Livens" blod kunde han ej mera göra sig "Osynlig." En gång då "Liven" och "K. Goldor" voro i fängenskap på "Kalmar Slott" hände följande smugglerie. En kvinna, som var "Livens" fästmö, gick förbi med en korg äpplen på armen, när fångarna voro ute och luftade sig. För att använda misstankar sade "Liven," snälla mamsell få vi köpa var sitt äpple? "Ni har inga äpplen gjort skäl för, sade kvinnan, dem jag här skall majorskan hava. Då sade tjuvarna." Få vi köpa hela korgen?" "Det går jag med på svarade kvinnan." Kort efter hade "Liven" och "K. Goldor" rymt från fängelset. "Liven" skulle sedermera yttrat "I den korgen fanns vad vi behövde för att bliva fria. "Liven" var mycket händgerig. En gång komma 2 bönder och körde åt "Döderhultsvik" nu varande

Forts!

M.9272:26

"Oskarshamn." När de voro på vägen mellan "Hultsfred" och "Mållilla" kom "Liven" ur skogen och hoppade upp på ett av lassen. När han åkt ett stycke möter "Liven" en dräng, som han slog till så han däraf fick döden. Bönderna torde ej omtala det för någon, då de finga veta, att det var "Liven". Den mördade och en annan dräng voro rivaler om en flicka. Den kvarvarande drängen blev misstänkt för mordet, häktad och dömd till livslid fängelse. Han dog på fängelset. Först efter "Livens" död omtalade en av bönderna hur det tillgått. – En annan gång träffar "Liven" en gammal gumma, som gick på en "Fälla" och plockade bär. "Liven" frågade, är ni inte rädd för att gå så ensam? Di säjer att "Liven" går här å stryker i orten." Gumman svarar. "Liven" han har inte gjort mej varken ont eller eller gott. Då log "Liven" och bakband gummans händer, åt ur hennas bär och stoppade en 5 riksdaler i hennas kjolficka. Så sade han "Nu får ni gå hem och säga, att "Liven" gjort er både ont och gott." – Om "K-Goldor" säges b.a. "Goldor" vistades en tid i "Hjortsberg" socken. "Kalmmar-län. Här stal han mycket silver på de stora gårdarna, ty penningar fanns ej så gott om på den tiden. Omsider anställdes s.k. "Skallgång" efter "Goldor." Han var snabb att fly undan, men församlingens kantor "Tribblast" upphann honom, högg om hans ena ben så "Goldor" föll omkull och de togo honom. Nu hade "Goldor" "suttit inne" många gånger, så han väntade sig cirka 10 år. Han sade då till kantorn: "Någon gång kommer jag ut och då är det slut med ditt liv. Tiden gick. Kantor "Tribblast" glömde hotelsen. En julmorgon, då han satt vid kyrkorgeln och spelade ps: 55. kom "Goldor" in på läktaren och vinskade kantorn i örat." Hadde det ej varit

forts!

M. 9272:27.
LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

för din lilla flickas skull, som du bar på armen, så hadde du varit död nu. Jag stod med spänd pistol vid ditt fönster, men jag fruktade, att kulan kunnat träffa det oskyldiga barnet, men ditt liv skall jag ha". Kantorn vart likblek. Han orkade knappt tjänstgöra. Vad som vidare sades dem emellan vet ingen. "Goldor" följde kantorn hem, där han fick stanna i välfängnad över julen. Dessutom troddes, att kantorn fick giva "Goldor" en stor summa penningar, så han fick "Friköpa" sitt liv. Detta sist omskrivna har berättats för sagesmannen av en trovärdig person från "Hjorted" socken.

Så Slutar sagan om "Liven" och Karl; Goldor."

En saga om Prästen "Anders; Elving" och godsägaren och landtmätaren "Nobensköld." m. f.

Av sagesmännen № 13. och 14.

Ända till medlet av 18 hundradet var "Kråksmåla" Anex till "Fagerhults"-socken. I slutet av (17de århundradet) biträddes prosten i "Fagerhult" av den unge väckelsepredikanten "A. Elving." Denne präst höll styvt på att "Man måste mer lyda Gud än människor", men sannigen är sällan tåld. Prostens i "Fagerhult" och godsägare "Nobenskölds" i "Kråksmåla voro goda vänner. "Nobensköld" var ägare till "Hinshults" gård. "Elving" hadde i sina prediknigar i "Kråksmåla" kyrka bestaffat all synd; särskilt "lusten" till nästans ägodelar. Detta hade träffat "Nobensköld." Det sades att han, som lantmätare, till "Hinshults" gård tillskansat sig betydande områden från gårdarna "Barkebo", "Uvahult", "Bölemåla" och "Thorshult." Fru "Nobensköld" sände en lång, vit och vacker linneväv till prostinnan i "Fagerhult" för att hon skulle påverka sin man (Prosten) att "Elving" skulle finna "Kråksmåla" kyrka stängd när han kom följande

Forts!

M. 9272:28

söndag för att hålla sin "Avskedspredikan." Kyrkan var stängd, så "Elving" samlade den stora åhörareskaran kring sig i en hage å nu varande kyrkovärden "Anders; Johanssons" ägor i "Kyrkobyn." Även "Nobenskölds" voro närvarande. "Elving" skulle hållit en gripande predikan, skildrande Guds omutliga dom över förhärdade syndare; men även den oss tillbjudna nåden i Kristus. När han så talade, säges det, kom väven, fladdrande i luften, och föll ner i en hög för fru "Nobenskölds" fötter. Folket häpnade. När "Elving slutat sin långa predikan åtföljdes han av folket till griftgården. Han steg över muren, ty portarna voro låsta, gick fram till klockstapeln och såg upp mot himmelen, under det han sade: "Jag ser ett moln uppstiga över "Kråksmåla" församling, som länge, länge får famla i töcken." Att "Anders; Elving" den gången ägde siareblickar, har, tyvärr, av tusenden fått besannas. Sagesmannen № 14. har omtalat att folket trodde det "Nobensköld," efter döden, fick gå "Ängamålare = (Märkesgast.) En mörk höstafton när "A; Jonsson," var på väg från "Kalmar" till sitt hem och hunnit till (nu rivna) "Hinshults" vattenkvarn, såg han följande. "I luften kom två stora bloss, från var sitt håll, de slogo ihop så gistorna flögo och så slocknade de ögonblickligen. Därpå följde ett tjut så hemskt att det gick genom märg och ben. "Alfred; Jonsson" sade åt mig: "Jag bruka inte vå så rädd å mej; men den gången då veknade jag i hazerna." — Fakta är att en "Nobensköld" existerat, ty altartavlan i vår åldriga kyrka är skänkt av honom anno 1776. — Att en prästman med namnet "Anders; Elving" funnits därom vittnar en "Postilla", som bär hans namn. Boken, mycket god; läses ännu här och var i bygderna.

Småland Hausbord Kråksmåla Ld. Upprödning Fr. Folkhult Sm

M. 9272:29.

LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

Sägner om det "Mystiska" väsen, som av gamla kallades "Glosoan."

Obs! Jag återgiver nedan absolut de gamlasord, som de uttalat de samma. Obs! Sagesmän 15. och 16.

När jag i 25 års åldren deltog i lantbruk å gården "Lilla Göljhult" "Älghultssocken" Hörde jag en c.m. fru "Jansson yttra följande:" Jag går hem å koker skördegröt d.v.s. Gröt av gryn, mjölk, soker och kanel m.m. När I lassat sista lasset havre; så lämna litet spillsäj; vi ska offra te "Glosoan." Jag spor de då," Vad är "Glosoan" för något? Han svarade, dä ä ej "Alv", som en måste blidka. I "Stebbetorp" där ja föddes opp, ga vi alltid "Glosoan" svinamelten å rumpen när vi slaktat." Jag skrattade åt henne. Något förnärmad sade han "Dä ä inget å skratta åt, be du Gn bevara dej för "Glosoan!" Så slutade samtalet. – Många år därefter voro jag och min broder sysselsatta med att kola sågavfall vid "Boasjö" i "Kråksmåla" socken. En dag kom gamla "Maria; Björn" till oss och bad om slant till snus. Jag gav gumman 25 öre varöver hon gladdes. Min bror hadde fått ont i ryggen; så jag fick ensam sköta milan. "Maria" sade då "Bara han inte råkat utför "Glosoa?" "Min bror sade" Jag fick det onda i ett ögonblick i natt, när jag var ute och klubbade till milan" "Där ha vi att" sade "Maria". "Gå han å offra en sölverpäng ve mila å bes för att, så slipper han dä onna!" "Min broder sade "Ja har inte gjort "Glosoa" not ont." "Veserli, verserli," sade "Maria", men han har noj råkat "mö" na." Farmen, "Björn" sac "att en allti skolle gå i vänstra väjkanten när dä va skumt, inte skullen gå mitt i väjen heller." Märktes nå oknytte va bäst å stolla trigånger å säja, "I Fadrens, Sonens, och den H. andens mann."

Forts!

M.9272:30.

då hadde en inte ont å nåt." "Dä ä så att dä ä tri sorters "Alvar" te i våra sa farmen; dä ä "Svartalva", "Röalva" å "Vitalva." "Vitalva ä go mot folk; "Röalva" ä inte fali, om ingen stör na, men "Svartalva", ho vell folk illa, ho bär en sprote= (stör eller käpp) i gapet. Kan nån få ifrån na den bli di lika klaka som "Lindberg", som re på halmkärnen, dän har I väl hört talas om?" "Det har vi" blev svaret. Då frågade jag "Maria" Har ni sett "Svartalva?" "Nej, sade han, men farmen "Björn" sa att "Lindberg" sett na ve körka ej "Skäratosstasnatt"= (Skärtorsdagsnatten). Han så na i porthålet, å där slet han "Sproten från na. Ho va som ej stor svart so, å ellen lyste ur öjen å mun." Ho viser sej ve körka tri nätter på året; dä ä "Julanatta", "nyårsnatta", å "Skäratosstasnatta." "Gör han som ja sakt, offra en sölverpäng ve mila, så blir han kry. Här slöt gamla "Mari" sitt tal. Obs! Jag har frågat gamlingar på ålderdomshemmet här om namnet "Glason." Någon hart hört det nämnas i sin ungdom, men vet ej vad det betyder. Namnet "Kyrkogrimmen" känner varken jag eller andra till här i orten.

En sägen om "Marulven" eller "Maran.

av sagesman N:o 17. F. D. Soldaten "Karl Ängdahl". Född i "Lenhovda"-socken omkring 1824. Död i "Krokshult" "Älghultssocken" omkring 1916.

Begrepps-förvirring!

Följande sägen omtalade "Ängdahl" för mig en morgon när vi rastade under "Ottetröskning." Jag var omkring 13 år. "I gamla tider fick knekta va möcke i fält, då va orolitt i lannet. När di ble utkomderade va somlia nygifta, å deras hostrer i välsignat testån. Skilda från sina män, ensamma på torpen, fruktade de med bävan sin nedkomst. Då har en säjen rått, att dej kvenna, som kunne få fatt i hinna, som vid fö-

Forts!

M.9272:31.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

delsen omgav "fölsingen" å maketa krypa ge-
nom den, di skulle få sia barn smärtfritt.
Va fostret ho bar på en pojke, så ble han stark å
hamörli. De behövdes, hälst om di geck i kra-
nas fjänst. Men då där betajet va farlit små.
Ble kvena skätt ella rädd, så feck barn lyte;
va då en poj ho feck, så feck han gå "Mare."
"Marulven" hadde alltid sammanväxta ö-
jenahår=(äganbryn); så di va som en båje över
båe öjena i ett. T.ex. ⌒. En "Mare" kunne gå
osynlier även genom ett "nöcklahol." Endast
*"Våastål" stängde honom ute. Slog sånt stål i
dörrtrösklar, vindgluggar o. d. så var det löx han kom
in. Det var blott vissa tider han gick "Mare."
"Maran" velle "Ria" på folkå på hästar. Han an-
fäckhade dom så di ble svetta å utträtta, på
natten. "Hälst velle han åt hästar. I min
barndom såg jag i många stallar "Marrus=
ka" en sorts tallris (sällsynt att finna i skogen.) upp-
satt i taket över hästens rygg. I truskan hängde
en död skata. Detta skulle "Maran" angripa
i hästens ställe trodde det. Obs! Nu äro rus-
kor och skator borttagna; ty ingen tror på nå-
gon "Marulv."

Vid ett annat tillfälle berättade samme sages-
man följande. "I gammal tid trodde, att om
någon fick fatt i en vit orm och kokade den
levande, samt drack av sodet, så blev han
"Klok." Obs! D. v. s. förespå kommande händel-
ser m. m. Ett ungt par hadde en 6 års flicka;
hennas moder hadde fått fatt i en vit orm,
som hon höll på att koka. Då kom hennas
man från ladugården och sade åt sin
hustru: "Du måste hjälpa mig, vår stora,
bruna ko håller på att kalva. Modern,

*"Våastål" är stål av något verktyg, som mot arbetarens vilja gått sönder. T.ex. Lie, yx. o. s. v.

M. 9272.52.

som måste följa sin man till ladugården sade :"Bli inne du, men du får inte röra dä, som ä i potta på spisen!" När föräldrarna gått ut, hadde flickan lyftat av locket på pottan och stuckit sitt ena finger litet i det kokande sodet. Hon brännde sig på fingret, vadan hon strax stack det i munnen. Då övergick omedelbart "Klokskapet" på flickan. När föräldrarna inkommit sade flickan:" När I kom ut, hade Brunta fått en kritvit kalv, som har en brun fläck i pannan. Modren förstod strax att flickan rört vid sodet och tagit hennas tilltänkta "Klokskap". Från den stunden hatade hon flickan så, att fadren måste låta fostra barnet hos sina föräldrar. - Så slutar dessa sagor.

En saga om en "Fiolist" som kunde spela "Elvadansen."

Min fader, sagesmannen No 1, omtalade för mig, att han i sin ungdom kände en gammal smed, som kunde spela "Elvadanssen." Vad smeden hette har jag glömt, men han bodde på "Thorshults" ägor i "Kråksmåla" socken. "Elvadanssen" hadde elva repriser. Det gick för sig att spela 9, men spelte man in på 11te reprisen, då gick det ej stanna varken för spelemannen eller de, som dasade. Det dansade om vartannat folk, och möbler tills "Mänskerna stöp." Men kom någon, som ej lyssnat från början och skar av alla strängarna på fiolen, då gick att stanna. Men var en sträng kvar T. ex. G-strängen, som plägar vara starkast, så spelte det lika bra, om ock spelemannen kastade fiolen från sig. Gubben berömde sig av, att han hade spelat på 57. "Kronbröllop" D. v. s. Brudarna hadde burit församlingens "Körkekrona." På äldre dar var "Gamle smeen" bedd att spela på ett

Forts!

M.9272:33. LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

"Kronbröllop" i byn "Fagraskog" i "Älghultssocken". När gubben kom dit, blev han så rikligt trakterad med brännvin, så han "stöp koll i e säng." "Sällskapet ble rassanes på gubben å väckte honom, samt tyckte att han fick sova fylla å sej, när dä ble bätter om ti". Då frågte gubben? "Vill I dansa?" "Visst i hunsingen, vill vi dä." "I ska få dansa", sade smeden. Han spelte då så att människor, bord och stolar dansade om varandra. "Kocken", som var i köket, förstod att något var på tok; hon täppte i hast sina öron och sprang in och skar av alla strängarna på fiolen. Då stannade det hela mogänget. – Fakta är att "Gamle smeden" existerat. Hans dotterson "Arvid" förvarar den gamla; nu trasiga fiolen, som en relik. Obs! Jag har sett det gamla instumentet.

Huru man lärde spela "Elvadansen."

Om någon ville lära att spela "Elvadansen" = (Stömkalen) så tillgick det sålunda, sade de gamle. "På midsommarafton fick man ej äta eller dricka efter kl. 12 på dagen, ej heller tala, ej heller hälsa åt någon och om möjligt ej se eld. I "Solakvällen" (Solnedgången) skulle man sitta med sin fiol vid en å där vattnet brusade starkt och vidbuskar kantade ständerna. Man skulle offra en "Sexstyver" = (Ett då tida mynt) i forsen. Så skulle man skriva sitt "Bomärke" med sitt eget blod på fiolen och sedan hänga den i en vide eller albuske invid ån. Så skulle man tyst gå därifrån vara ensam och ej tala förrän efter "Marstimman" d. v. s. timman före solens uppgång. I "Marstimman" gick man att hämta sin fiol. Då höng bredvid varandra 2 absolut lika instument. Det gällde nu att taga sin egen "Fela" varför man noga gav

Forts.

M.9272:34.

akt på fiolen med det blodskrivna "Bomärket". Den fiolen var nu en gång för alla så stämd av "Necken", att endast den, som bestått provet kunde spela "Elvadansen". Hadde man tagit "Neckens" fiol, då hadde man fått följa honom och han elvor på sjöbottnen. Obs!" Ett dylikt "Bomärke kunde ej "Necken" skriva; enär han icke ägde "Kristnat blod" sade de gamla. Obs! denna sista sagan är av sagesmannen № 2.

En saga om en vidskeplig käring.

Sagesmannen № 18. T.d. Orgeltramparen och dödgrävaren "Albert; Jonsson". Född å "Stolpen" under "Kråksmåla kyrkoby" den 29/7 1853. Nu varande adr:

Kråksmåla.

I senare hälften av förra århundradet bodde å torpet "Björnhagen" i "Kråksmåla" Hustrun "Vendela, Karlsson." Hon var vådligt vidskeplig. Blåste vinden från "Björnegöl" = (Liten insjä), så kunde hon ej företaga något av vikt. "Vendela" utrönte vindens riktning genom att sätta gubbens hatt på en stång. Hon trodde att "Lucifer" höll till i "Björnegöl", samt därifrån, i vinden, utsände sina "Legio" att göra henne skada. En dag hadde hon rört samman deg till bröd. "Vändela" varseblev att vinden blåste från "Björnegöl". Hon kunde då icke grädda degen utan bortskänkte den till en grannhustru, "Betty; Danielsson." – En "Dymmelonsdagsmorgon" före solens uppgång gick sagesmannen ut på orrjakt. På hemvägen gick han åt "Björnhagen" till. Då varsnade han "Vendela", som stod nakot på gödselstacken vid sin ladugård. I handen hadde hon en "mjölkbytta". Med andra handen tecknade hon åt öster, söder och norr, samt skrek, "så långt detta ropet hörs, så ä sanket = (smöret) mitt.

Forts!

M.9272:35
LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Från väster hadde han inget "sanke" att trolla sig till, by där låg "Björnegöl." Samma morgan klefade han upp färsk kogödsel över dörren till ladugården och ritade röda kors på dörrbräd. Obs! Sådana kors såg jag, i min barndom i 2 ladugårdar i "Kroks=hult. Korsen voro till antalen 3 ungefär så. XXX

En andra sägen av samme sagesman.

"Inna, Lisa, Håkansson" bodde å "Stolpen" under "Kråksmåla" kyrkoby. Han dog omkring 1885. Han ville vara slug i att bota krakeelsjuka djur, men hennas medicin togs för det mästa från "Kråks-måla" kyrkogård. T.ex. Benknotor, ruttna likkistbräder och jord. Han sade åt besökare jag har inget "Plock" hemma; men när I går förbi "Körkeporten", så fråga om I får ta nån "Smul". "Här I inget; då samlöcker de döe mä er, så dåä da bara fe å ta." Givetvis gåvo ej de döda svar. Gumman var en stor filur, som gjorde sig nöje på godtrogna människors bekostnad. En bonde "Alfred, Pettersson" kreatur voro sjuka. Han sökte verklig djurläkare, men blef misstrogen då medicinen ej strax hjälpte. "Alfred" gick till "Inna, Lisa." Han sade: "Bed död-grävaren skaffa er liket av en gammal likkist-bräda att smula sönder och ge djuren in, så bli de kryа. "Alfred" kom te mej, sade "Albert, Jonsson", samt bad mej skaffa sådant trä." Jag lovade. När jag gick förbi bonden "Ängdahls" gamle, fallfärdige ladugård, så lirkade jag den ett par små bitar ruttet trä ur en kvast. "K. Jonsson" gav träck åt "Alfred, Pettersson," som försiktigt bar det hem och gav det åt sina djur, som bleva friska. Ej av träet, utan av medicinen, som gjort nytta. Någon tid efter, sade "Jonsson" så träffar jag "Alfred." Nå hur gick då fräjke ja? "Alfred" svarade: "Inna, Lisa"

M. 9272:36.

ho ä likare än viterenären; di ble bra vatt e-
velia kräk." "A, Jonsson" sade då: Ja hjälper dä
träet; bär då hem te dej hela "Ängdahls" opp=
ruttne laggår= (ladugård.)
Så slutar dessa Sägner.

Or(språk) (stäv) från gammal tid, m.m.

1. "Dä har sina sidor, sa "Byggare-Lasse" om huset, då gavlarna föllo." Ordstäv

2. "Dän ändan ä ja inte rädd för sad "Tiggarolle", då hunden vifftade med rumpen. Stäv

3. "Försent att sikta, sad "Hommers Per" när kulan lämnat loppet." Stäv.

4. "Dä va oförskylt sa "Jeppe" när han kom i Guds rike." Stäv

5. "Sällan kommer ja, men ja kommer, som en tusande jäken, sa "Fylle Svente" föll över kyrk-tröskeln." Stäv

6. "Dä smakar kaffe sa "Stina" drack lut." Stäv

7. "Den inget lärt, han inget vet, sad sotaren satte sig på den vita bordduken. Stäv

8. "Dä ä gott få lite rent om sej, sade "Frigge" när hän vände skjortan." Stäv

9. "Det rör mej inte, sade "Luffare Jon" när hunden bet honom i träbenet." Stäv

10. "Den smakar fågel, sade "Snippa Britta", när hon kokade stören där fågeln suttit." Stäv

11. Si så=ja sade "Mjölnarpetter", när han såg kvarnen." Stäv

Forts!

M. 9272:37 LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

(10.)

Stäv 12. "Det kammer igen, sade "Svina-Jocke" när han gav suggan fläsk."

Stäv 13. "Den åsande kammer så fort som den rasande, sade "Skolpa Hilda" åt husaren, som red förbi Henne"

Stäv 14. "Give Gud vinden vände tills jag går hem, sade "Fläsk-lusti" hadde snöyran i ansiktet.

Stäv 15. "Maka dej Stina, sade "Fyll-Anke," då han låg hos suggan.

Stäv 16. "Allt annat har Gud skapat, men det hära har växt till sedan, sade "Herrgårds-Fia" i badet, höll sig för bröstet."

Skämtvers 17. "Pelling har en ända, men korven han har två och skär man den på mitten så har han ändå två, sade "Jödde" i "Göljaryd."

Talesätt 18. "Skräpet är mitt, sade "Finnen" om "Stockholm."

Stäv 19. "Då va ett rusande väder, sad "Stor-Stina," när han pissade i mjölkrået."

Stäv 20. "Det var ett sjn Dj---- hopp, sade "Mats-Olle" då han föll genom torngluggen.

Stäv. 21. "Hoppas denna grenen en gång till skall bära samma frukt, sade "Lill-Petter," då han skar ner grannan sin."

22. "Den gubben går inte, sade handlaren; men denne gubben går, sade "Nisse", gick utan att köpa något."

Talesätt 23. "Då va ett skillsamt barn, sade 'Rusicka" om den död födde.

Talesätt 24. "Jag skall väl se på väven sade "Blinda Para."

M. 9272:38

Gåtor och deras läsningar. Obs! Från fars och Farfars tid.

Nr 1. Hvad är det för likhet mellan "Svenska flaggan" och "Drottningens särk"?
svar: "Båda hissas för kungen."

2. "Hvad är det för likhet mellan en Organist och en Munk?"
svar: "Båda gagnar "korstecken."

3. Hvarmed slutar evigheten?"
svar: Med n."

4. "Rätt költ i okokt skinn, ju mera man för ju bättre går det in."
svar: När man drager på stöfflarna."

5. "Hvad fattas en väl-gjord sko?"
svar: En väl-gjord make."

6. "Röff i nosen, ludek i roten; pigan vill hava så väl som drängen?"
svar: En mogen hasselnöt."

7. "Hvad är det som 10 man inte kan bära i en gryta, men en jungfru kan hålla i sin nypa?"
svar: En loppa."

8. "Hvem gapar över vattnet, men aldrig dricker?
svar: "Kaskällan."

9. "Hvem går och går, men aldrig når till dörren?"
svar: "Väggklockan."

10. "Två grisar grå, grymtar när de får, men tiga när de inget får?"
svar: "Kvarnstenarna."

M. 9272:39.
LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

11. "Hvilket är det starkaste djur?"
svar: "Snigeln, ty han bär sitt hus på ryggen."

12. "Om dagen full av kött och blod, om natten står och gapar?"
svar: "Skorna."

13. "Lille bulle föll från höge skulle, ingen man i vårt land lille bulle bota kan?"
svar: "Ett krossat ägg."

14. "Hvilken tupp gal aldrig?"
svar: "Kyrktuppen."

15. "Had är det människan ser, som icke Gud ser?"
svar: "Sin like, ty Gud har ingen like."

16. "Hvilka 4 bostöver bilda en levande råttfälla?"
svar: "K, a, t, t."

17. "Hvad hette den förste sjökaptenen?"
svar: "Noack."

18. "Vem var den förste spinnaren?"
svar: Spindeln."

19. "När drager man tio från tio, så tio är kvar?"
svar: "När man drager av handskarna."

20. "Vad hette "Potthifarshustru?"
svar: "Potthimor."

21. "Nu står en hund i "Växjö", nu skäller han, Vad heter han?"
svar: "Vad heter hunden". eller hunden heter "Vad".

22. "Vad är det, som huggs i Stockholm, så spånorna fara hit?
svar: "Penningarna."

23. "Vad ger bagaren på köpet?"
svar: "Hålet i kakan."

24. "Prästen och hans dotter, klockaren och hans fru funna 3 äpplen; hurufinga de var sitt?
svar: "Prästen dotter var klockaren fru."

Forts!

M. 9272:40.

25. "Ett litet vitt skinn halva ut och halva in?"
svar: "Rutan i fönstret."

26. "Lapp på lapp, men ingen söm?"
svar: "Kålhuvudet."

27. "Hvad gör en vit häst i månsken?"
svar: "Kastar en svart skugga."

28. "Ett litet hus fullt av mat utan väggar utan tak?"
s: "Ägget."

29. "Jag är varmast då det är kallast; men kallast då det är varmast?"
svar: "Kakelugnen?"

30. "Det sitter 3 fåglar i ett träd, du skjuteren, huru många har du kvar?"
svar "En." De andra flögo.

"Gud låter icke gäcka sig." Sanningenlig Berättelse. Sagesmannen № 11.

Denna saga har sagesmannen № 11. hört sin morfader "Johan, Samuelsson." Född i "Igerhult" "Vena socken" 1805. Berätta Landtbrukaren "Samul; Börjesson" levde i början av 18 hundratalet. Han var tjuv, tjuvgodsgömmare, hädare och dråpare. "Börjesson" bodde å gården "Snövåldsmåla". Bland hans bravader må nämnas, att han "barstal" en handlare på "Mållilla". Mjöl, sill, gryn, hemvävda tyger m. m. Även vin och flera ankare brännvin; handlare hade rätt sälja även dessa varor i gammal tid. Varorna kördes hem av honom och hans medhjälpare, som på natten forslade dem till ett ide "Lustig kulle" å "Igerhults"

Forts!

M 9272:41.
LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

ägor. Där åto de och söpa om nätterna. Ingen ville åt "Börjesson" ty han troddes vara "skottfri", viket sedermera besannades. En gång hadde "Börjesson" stulit en mängd silversaker på en stor gård i "Vena socken." Han gömde silvret mellan "Trossbottnarna" i taket i sitt vardagsrum. En dag när "Börjesson" hadde svinslakt för händder, kom länsmannen och fjärdingsmannen för att visistera hans hem." Börjesson" sade: "Ja ä oskyldier, som ett nattgammalt barn, men I få leta om bå ute o inne." Kronbetjäningen letade nästan hela dagen, men funna intet. När de avlägsnat; så "Börjesson åt sin kamrat; som biträtt vid slaktet. "Lyss ska du få höra!" Så stötte han med sin käpp mot taket där silvret låg, så det klang, och så sa han "Dä där förstå di inte di skitdjävla." – En annan gång blev "Börjeson" utan råg till brödmjöl. Han satte då hästen för "Färaskjutsen" låtsandes fara åt "Mönsterås" för att köpa råg. I stället for han till "Em" herregård, dit han kom en regnig natt. Gårdens folk sovo. "Börjesson" gick först genom stallet till ett lider att stäla en säck hö till hästen. Då såg han 5 nya "hästatäcken" i stallet, som fick följa honom; "så ja hadde "hästätäcke" för min ti," sa "Börjesson." Sen dyrkade han upp magasindörren och stal i 4 säkar; två tunnor råg. Så körde han ett stycke åt "Mönsteråshållet" till, sen vänder han och kör mot hemmet; men stannar i vägkanten att "focra" hästen, satte sig på lasset och åt av sin "Matsäck." Då komma ägaren och inspektoren på "Em" ridande. De stannade och sade "Vad är Ni förnågon?" Åh, ja ä en brölös bonne från opphållet, har vatt å köpt mej lite råj på Åsen," sade "Börjesson". De ridande sporde: "Har Ni sett någon fara förbi?" När ja va här ner i kröken kom en å körde, som han hatt ell etter sej, å han for för en haltimme

Forti!

M.9272:42.

sen åt "Mönsteråshållet". "Där ha vi han", sade ryttarna och redo i skarp trav åt det annvisade hållet. "Börjesson" körde lugnt hem. När han talade om sin bravad, många år efte; sade han "Dä lå en ny, fin handyx i stallet, dä har grämt mej ho inte fick följa hästatäcka." – I "Börjes hem bodde tidvis en tjuv, som hette "Fårakalte". Av honom köpte "Börjesson mycket stulet gods. men "Fårakalte" blef för intim vän med "Börjessons" hustru. "Börjesson" sade "Dä brydde ja mej inte så möcke om, för ho räckte te för två; men en morron när "Fårakalte å ja gick å skyttade; satte han ett skott mot ryggen på mej på 10 stegs avstånd." "Haglen föllner, så mej gjorde det inget; men ja sa åt han "När ja skuter på dej då stuper du på fläcken." Efter den stunden höll sej "Fårakalte" på "Igerhultaskojen", där käringa mi mötte honom ibland." "Då sa ja åt mi käring att ho fick välja på om ho själv ville bli skuten eller laga så jag fick skjuta på "Fårakalte". "Ho styrde om så ja träffade honom vid "Igerhulta" vattensåg, därfällde ja honom." Ingen viste varifrån "Fårakalte var; di ble glaa di slapp honom, å "Börjesson gick fri. Ingen tordes röra "Börjesson". Efter ett par år dog hans hustru, så en syster till honom övertog hushållsbestyren. Obs! Detta skall "Sammel, Börjesson" själv berättat, kort före sin död; men nu kommer slutet. Omkring 1833 gick "Kolerau" i vissa orter i vårt land. "Börjesson" hadde en gammal "Undantagsgumma", som han ville slippa. Då varande köpingen "Döderhultsvik" nu "Oskarshamn", var issolerad i följd av farsoten. Men "Börjesson" sade "Ja ska dit å ta hem "Kolera" åt mi Unnatajskäring. Han for. När han kom hem, insjuknade han i koleran tillika med sin syster, som vårdade honom.

Forts.

M. 9272:43.
LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

Båda dogo. Ingen mer blev smittad. "Börjesson" och hans syster vilar inom en inhängnad kulle i hästhagen för gemensamma rusthållet "Igerhult" m.f. Obs! 1 kors av ek utmärte under många år plattsen. - Sagesmannen № 11. reste i bil vägen förbi för 2 år sedan. Korset var nerruttnat; men inhägnaden vidmakthölls.
Så slutar denna utterst sorliga berättelse.

Kort redogörelse för "Kråksmåla-sockens" äldsta byggnad.

Otvivelaktigt är vår gamla, ärevördiga träkyrka, med sin klockstoppel, socknens äldsta byggnad. Kyrkans väggar äro spåubeklädda, även taket är av ekspån. Ingen kan exakt uppgiva kyrkans ålder, ty 1821 nedbrann "Mjöshut"-socknens prästgård. Kyrkoböckerna m.m. blev lågornas rov. I kyrkans arkiv är äldsta kyrkoboken från 1832 – 1842. Å tvenne "Vindflöjdlar" läses årtalet 1761. Men gamla papper har funnits å "Hinshultsgård," som upplyst om att kyrkan i "Maj månad revs ner till fönsterbågarna påbyggdes, röstades och täcktes, samt var färdig för gudstjänstligt bruk i Oktober samma år. D. v. s. 1761. Obs! Under vidtagna forskningar sammanträffade jag, för 14 dagar sen, med en gammal man "August, Johansson" i "Thorshultsmåla" "Kråksmåla-socken." Han sade: "Viking är gammal Älghultsbo; har han hört om i "Krokshult" varit; i medlet av 1600 talet, en riksdagsman, som hette "Nils, Bengtsson"? Jag svarade." Tiden kan jag ej exakt uppgiva; men fakta är; att riksdagsmannen "Nils, Bengtsson" ägt gården där jag är född och fostrad. Bland

Forts!

min faders papper fanns en åldrig s.k. "Fasta" skri-
ven på "Vill skiuv." Denna "Fasta" meddelade,
att riksdagsmannen "Nils Bengtsson" sökt
och erhållit "Laggfart" på gården. Obs! "Fastan"
var svår för en 11 års pojke att läsa, men jag åtal?
lydde en hel del av det stora dokumentet. Då
lade "August Johansson" nu har jag fått svar
på en gammal fråga. "I min ungdom fanns
papper å "Hinshults gård," som tillkännaga-
gav, att "riksdagsmannen "Nils Bengtsson"
från "Stockholm" hade hem ritning till kyr-
kan." Särskild beskrevs huru knutarna skulle
"Laxas." Allmänna omdömet är, att sådana
fogningar å knutar, det sig ingen sett. Obs! För
man sätta bra till dessa uppgifter, då är kyr- 1600:t.
kan byggd i medlet av 16-de århundradet. En
sak, som bestyrker detta äro de åldriga klocko-
na i stappelen. Jag har vågat mig dit upp och
läst inskriphiden, vilken lyder så. Lilla klo-
kan: "Gloria in excelsis deo et terra pax Landole
dominum in cymbolis Mefundebat Johan, Meyr.
Anno 1667." Å stora klockan läses: "Anno 1683 den 17 maj
är denna klocka guten med kyrkans omkostnad.
Pastor ecclesias Hnijus M. Israel, Starbeckius.
K. v. k. Karolus d. XI. Ärah vare Gudh i hyderne och
frid på jordene menniskam en god vilje. Obs!
Den lilla klockan är gjuten omkring 16 år före
den stora. En gammal sägen är, att församlingen ej på en gång kunde bygga kyrka och
inköpa 2 klockor, enär kostnaderna bleva för höga.
Till en början skulle klockorna varit i en låg
ställning varifrån en murad gråstenstrappa led-
de upp. Man svängde då ej klockorna, utan
fattade klåppen och slog mot klockans kant.
Den nu varande klockstapseln är byggd 1761.
då kyrkan restaurerades. Bland gamla före-
mål inuti kyrkan märkes på en hylla över

Forts!

M. 9272:45.
LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

d. s. "Tvärdörren" "St. "Göraus" strid med draken, då han, genom att sticka spjutet i drakens gap, befriar en "Persisk" prinsessa. Detta, i ek skurna arbete, blev liksom flera, T. ex. madonnabilderna vid altaret, överzmetade med vit slamfärg någon gång i medlet av 18 hundratalet. I ett hörn i sakerstian finnes en åldrig madonnabild höljd av damm och spindelväv. Enligt "Konservators" antagande är den sedan 14de århundradet och äger stort konstnärsvärde. På sakestivinden fann jag en bild "Kristus på korset" huggen ur ett enda stort trästycke; vid korset var platts för 3 ljus. (En härlig altarprydnad.) Likaså finnes en liten klocka med silverklang. Den har i gammal tid varit på kyrkovinden; ett slitet hål i taket, på högra sidan om altaret, visar var repet gått ner från klockan. I gammal tid fanns ej orgel i kyrkan. "Klockaren" stod då vid ett bord i "Korert" och sjöng upp psalmerna. Innan han började ringde han i klockan. Dessutom finnes 2 gamla ekkistor med 3 låsar vardera. Kistorna äro beslagna med järn i ett arbete, som måste krävt mycken tid med de primitiva verktyg som då funnas. De gamla föremålen och dörrarnas gamla "Stocklås" har jag beskrivet och avritat, samt insänt till "Nordiska Museet. Etnologiska undersökningen. Stockholm 14. Jag har ensam rätt för dylika undersökningar här i orten för "Skansen." - Obs! Genom en lucka i "koret" kommer man under kyrkans golv. Där äro cirka 40 kistor med skelett uti. "Kistorna äro gula till färgen och egendomliga, låga lock. Ingen vet hurn gamla dessa "Kavadar" äro. Att de härleda sig från katolska tiden äro vi ense om. Troligen förnäma ätter i gammal tid; som nu med sina tomma ögonhålor och grinande tandrader likasom tillropar besökaren ett "Tänk på ditt slut!" Åtminstone fick jag det

M 9272:46.

intrycket vid ett besök därstädes. Detta i korthet om "Kråksmåla" sockens äldsta byggnad.

Något om "Järnl" och dragning av Midsommardagg.

Sagesmannen № 19. F. d. Lantbruk: "Nils; Jonsson." "Björkebo" "Älghults-socken. Född 1811. död sammastädes omkring 1892.

När jag var omkring 10-11 år hörde jag gamla gubbar säga: "Dä tror ja så väl, han va en rickti järel, vilket troligen är detsamma, som "Järnl." Jag frågade min far en gång vad järel var? Han sade: Dä har du inte mä å göra." Därmed fick jag mig nöja. Efter min faders död 1889. var jag hos min farbror "Nils; Jonsson." Han omtalade följande: "Du men lelle! Järel dä ä starka, farlia gubbar, som kan mä trolleri. Di går nattati kring Herrens Hus å har dålihet för sej. "Lindberg", som levde i farmens ti, va en sån där; di hör den *onne te, dä ä inget för barn å veta. Här slöt den gamle, vars utsagor jag återgivit, som han talade orden. - En annan gång sade han: "Dä hödes alri, all fruentemmer hadde för sej tocke där, men di dro messommarsdagg, å di härjade på sett vis. Då sade jag: "Farbror, hurdrar di midsommardagg?" "Dä ska du få veta." sade den gamle." I men oppvärt, å före men ti, trodde di att på messommarnatta föll flera sortersdagg. Somlig va söt, å go. Å den kunne di göra "messommarjäst" te brö; å bota folk å få mä han. Annan dagg va bitter. Mä den geck å sätta sjukdommar på folk å få. Inte menner än 9 sorters dagg kände man till. Dragningen gick

(* Mörkrets furste.)

Forts.

M.9272:47. LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

så till. Kvinnan skulle nakot gå på grannens ägor med ett stort lärft bundet om vänstra foten; när det var vätt urvreds daggen i ett kärl. Man drog tills solen gick upp. Daggen gav dragerskan sina djur. Det trodde, att man överförde med daggen, styrka och hälsa från grannens djur till sina egna. Daggen skulle givas djuren vid högtider. Såsom, Jul, Nyår, Påsk o.s.v. Obs! Daggdragerskor voro mycket brukade. I byn "Gädeshult" "Älghults socken" fanns en bondhustru, som var daggdragerska. Grannen vakade tills hon kom på hans äng att draga dagg. Hon hadde ett långt lärft fästat vid håret, så det släpade i gräset. När hon drog sade hon: "Så långt detta repet hörs (skrek högt) så är *sanket mitt!" Grannen hadde laddat sin "Flenteläsarbössa". I stället för hagel var grovt salt inlagt i pipan. När kvinnan ropat första gången, small ett skott, och kvinnan fick den köttigaste delen av sin kropp skinnflådd. Grannen sade: "Så långt detta skottet hörs, så är sveda och värk din." - Denna kvinna spann och vävde natt och dag. När hon dog, gåvo de små släktingarna henne till "Bärlinne" en sliten "Särk" = (Damlinne) utan ärmar; ty ärmar gagnades vid damlinne i gammal tid. Gumman "Gick igen." d.v.s. Visade sig i hemmet, den hon var begraven. Hon sade: "Si vad den vann, som natt och dag spann, en särk utan ärmar!" Obs! När man i hennas gravkulle inkommodat ett nytt linne, som var försett med ärmar, sluta de hon att "Gå igen."

* sanket = (smöret.)

Forts!

M.9272:48

"Raskens trall." (Gammal kneckt-visa uppteck-nad efter döde korpral "Lager" "Botillabo." Älghult.

Obs! (Melodi "Napoleons Marsch över Alperna.")

v.1. För eder go vänner jag nu berätta vill hur artonhundra-tretton och fjorton det gick till. Det var ljust på vår strid, som solensken så klart. Sjung hi, sjung ho, sjung hi, sjung ho,
Hej, hej, hej, hej!"

2.v. Knappt 18 jag hunnit för'n krigsman jag blev, och uti kronans byxor så gladeligt jag klev. Med musköten i hand, allt för kung och för land. Sjung hi, o.s.v.

3.v. Åh, Stina men ble lessen den sjuttonåra mö, då arma kräket trodde jag skulle ut å dö. Men den gången gick det ej, för si lycka följde mej. Sjung hi, o.s.v.

4.v. När första salvan smällde det var vid "Lepzigs" stad, den smällde så vi trodde att Fan oss skulle ta. Men dess argare blef vi, liksom retade bi. Sjung hi, o.s.v.

5.v. Åh, ända upp till knäna vi vadade i blod; och "Bonnapartes" knecktar de låga som en bro. Vart vi vände oss och såg bara dödskallar låg. Sjung hi, o.s.v.

6. "Karl den 14-de Johan" han red då ner till oss, och bägge två hans ögon de lysste så som bloss. Och han hälsade och sa "Fastän liten dock käck" Sjung hi, o.s.v.

7. Och kungen gav mig pengen, den jag på bröstet bär, "Den därne skall du hava bror Rask för ditt besvär." Så han talte, å jag då ble hjärtelit gla, Sjung hi, sjung ho, o.s.v.

8.v. Åh, nu ä Stina gammal och jag är likaså, å söner 12 vi hava, och knappast fler vi få. Men den saken ingen rör, den vi intet råder för. Sjung hi, o.s.v.

9.v. Ja, nu är visan diktad, och nu är visan all, men alla I, som lyssnat på gamle "Raskenstrall", Tage mössan i hand allt för kung och för land! Sjung hi, sjung ho, sjung hi, sjung ho, hej, hej, hej, hej!"

Småland
Handbord
Kråksmåla
1932

Carl Viking
Kråksmåla

M. 9272:49.
LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

Gammal (folk)visa. På bygdemål.

Kärlekens besvärligheter.

v.1. Åh, modera ho sadera till dotera så här: "Nu kan la va på tejn att du skaffar dej en kär ||: Du blir gammal och ful, åh bleker åh gul, åh tien rullar vindan, som ett sponerockahjul :||

v.2. "Ja kan ej li de kära, för di kösser mej på mön; ja blir så ånnatruten blott på ej lita stunn ||: Köss på köss vell di ha, dä kan aldri va bra för hjattat åh för levra åh för bägge langera :||

v.3. "Nu tar du Sven på Hultet, dä ä klart, som korvaspa, Åh, du får 16 tusen, åh du kan få att bra ||: Värre stollaty än så dä kan kära hitta på, åh kvinna ho få vara nöjd, åh, tacka te ändå :||

v.4. "Men dotera ho sadera te modera bladus, ja kan ej li den kären för han gåguar läppasnus ||: Dä ä en helt annan sak om han gånznade tobak; för snus dä ger en bäsker åh besynnerlier smak :||

v.5. "Men modera ho sadera te dotera igen en köss få en la tåla äss man ska ha en vän ||: Dä ska kryddas på allt, åh, si snus dä ä som salt; en köss förutan snus dä ä som bloalöser palt :||

Gammal (folk)visa. På bygdemål.

Den glade statdrängen.

v.1. Nu har ja tagit leja hos "Anders, Jöns" i "Skävlinge", åh nu så kan ja säga hur dant dä stället ä ||: För mat, åh stat dä ha vi som ä

Forts!

M 9272:50.

richtigt bra åh fläsk åh flott varenda da. Åh, ja
ä gla för hä.//

2.v. När lördaskvällen kommer åh ja till han=
lingsboa går, att köpa karameller å ett fan-
tasikort//. För propp, åh stopp, åh hanlingsfrök=
narna förutan prut mi dosa föller utå snus,
Då bli ja gla för hä.//

3.v. Sen treva ja i fecka åh fann en blyertsstump,
åh skriver så te flecka, i kväll när dä blir
skumt//. Kom söt, åh möt mej bortom våran
laggåsknut, så ska du få en karmellstrut,
så blir ho gla för hä.//

4.v. Men skulle ho mej svika men varma tjä=
lek, då går ja in på loen åh skaffar mej ett
rep//. Åh, hänger, dinglar både nu åh då, åh då;
men skulle repet såja å, så ä ja gla för hä.//

En gammal bakvänd friarevisa.

v.1. Jag gick mej ut åh fria, en gång jag var så
fin; jag styrde då min kosa till "Anders, Jöns
Krestin". För tretton, sjong, fadderi, fadderul-
lan hi, Fadderullan, rullan tjo! Jag styrde då
min kosa till "Anders, Jöns, Krestin.

v.2. Åh, folket stod åh gapade åh skrattade åt
mej, men detta gav ja tusan, ja tänkte blott
på dej. För tretton, sjong, fadderi, fadderul-
lan hi, Fadderullan, rullan tjo! Men detta gav
jag tusan, jag tänkte på "Krestin."

v.3. På nästa fredagsmorron jag klädde mig
så fin, jag reste in till kedevidevim åh

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

köper mej en ring. För trettan, sjung, fadderi, fadderullan, hi, Fadderullan, rullan tjo! Jag reste in till staden åh köper mej en ring.

4. v. Åh, när vi skulle gifta oss, said svärfadren te mej, glöm ej ta fram din keddevedevinn när prästen säger te! För trettan, sjung, fadderi, fadderullan, hi, Fadderullan, rullan tjo! Glöm ej ta fram din vigselring när prästen säger te!

5. v. Åh, när vi skulle lägga oss så sa Krestin te mej" Glöm ej ta ut din keddeveddevinn om jag ska bli hos dej! För trettan, sjung, fadderi, fadderullan, hi, Fadderullan, rullan, tjo! Glöm ej ta ut din luggebuss om ja ska bli hos dej!

6. Ja, när vi varit gifta ja, blott ett enda år, Krestina fick en keddeveddevinn i sina unga år. För trettan, sjung, fadderi, fadderullan, hi, Fadderullan, rullan tjo! Krestina fick en jänta med mörkt och lockigt hår.

Staffan Stalledräng. Gammal julvisa.

Sjungen av min mormoder "Susanna, Erlandsdotter, Död i sitt 95:te år för 40 år sedan.

1. Staffan var en stalledräng. Håll dig väl, fålen min! Han vattnade de fålar fem allt vid den kjusa kjärnan. Ingen dager synes än, synes än, men kjärnorna på himmelen de blänka.

2. Två de voro röda, Håll dig väl, fålen min! De kjänte väl sin föda allt vid o. s. v.

3. Två de voro vita, Håll dig väl, fålen min! De va de andra lika allt vid o. s. v.

Forts!

4. Den femte han var apelgrå, Håll dig väl, fålan min! Den rider själva "Skaffan" på, allt vid o.s.v.
5. Innan hanen galit har, Håll dig väl, fålan min! "Skaffan" uti stallet var, allt vid o.s.v.
6. Hastigt lägges sadeln på, Håll dig väl, fålan min! Innan solen månd' uppgå, allt vid o.s.v.
7. Framme han till skogen var, Håll dig väl, fålan min! Innan någon vaknat har, allt vid o.s.v.
8. I den fula vargens spår, Håll dig väl, fålan min! Fort och oförskräckt han går, allt vid o.s.v.
9. Själva björnen i sitt bo, Håll dig väl fålan min! Ej får vara uti ro, allt vid o.s.v.
10. Skackars haren skrämd och rädd, Håll dig väl, fålan min! Måste skutta i sin bädd, allt vid o.s.v.
11. Dagen den lider, Håll dig väl, fålan min! Fålan hemåt skrider, allt vid o.s.v.
12. Nu är eld uti var spis, Håll dig väl, fålan min! Julegröt och julegris, allt vid den ljusa skjärnan. Ingen dager skymes än, men skjärnorna på himmelen de blänka.

"Sankt Örjans vissa". Mycket gammal.

1. Hör du, Sankt Örjan, du är min sven, du skall mitt ärende utrida till Babylan, den sköna stad, emot den draken att strida.
2. Allt vid den staden ligger en sjö, han är kringmurad med stenar. Uti den sjön en drake bor, han är den stadeen till mene.
3. Den draken han har så underlig sed, var dag vill han hava sin föda, båd folk och fä och vad han får, så mände han staden utöda.
4. Var dag, som han icke sin föda får, han blåser sin aeda över muren, och alla de, den känna få, de bliva därav strax döda.
5. Kamungen gav dem detta råd, var dag en mänska att giva: "Så må det förlänga vårt liv, och så må vi längre leva."

M.9272:53. LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

(14.

6. Då lotten allt var gången omkring, på kungens dotter måden falla. Borgarna ginga för slottet in att henne till dra=
ken utkalla.

7. Jungfrun han gick på gatan fram, han vred sina händer så svåra; vart och ett barn, i staden var, det fällde för hen=
ne tårar.

8. Han gick sig upp på ett berg så högt; han såg sig om så vi=
da; Så fick han se, var "Sankt Örjan" kom, hans häst han lopp
så strida.

9. Baniret var vitt, och korset var rött, det förde han i sina händer. Hans harnesk sken allt som en sol, men jungfrun honom ej kände.

10. "Hören I det, min jungfru skön, I bedjen mig icke bort=
rida! Jag är sänd från himmelrik emot den draken
att strida."

11. "Jag har vår Fru det löftet gjort, att eder jag ej skall svika. I dag vill jag frälsa er, eller och själv falla tillika."

12. De talte vid en liten; det varade inte länge, förr'n draken kom der farandes, "Sankt Örjan" mot honom sig
vände.

13. Ingen fågel flyger så snark, som han sitt svärd utstycker "Jag manar dig i Herrens namn, att du din mun återlycker!

14. Gången nu fram, I jungfru god, I binden om draken edert bälte, att eder fader och moder må se, att I från honom ären
främste."

15. De ledde den draken staden fram, så ömkelig mände han låta, både folk och fä i staden var, de ville åt skogen löpa.

16. "Hör du det, konung, jag säger dig, här gäller nu intet att löpa, med allt ditt rike och allt ditt folk i dag skall du låta
dig döpa.

17. Gärna vill jag låta döpa mig med allt mitt kungarike, Och er vill jag ge min dotter god, Gud give hon vore eder like!

18. "Have du själv din dotter god! Visst kunde hon vara min like, en annan doch jag förlovat mig I höga
Himmelrike."

Obs! Efter ett gammalt gulnat skillingtryck!

Forts!

M. 9272:54.

LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

Lindormen.

Gammal visa.

1. Signe lilla tjänte på kommungens gård, och de lekte, där tjänte hon sig i fulla åtta år. De lekte uti nätter och alla sina dagar.
2. Och när som det led på det nionde år, då kom där till henne en lindorm så grå.
3. Hör, Signe lilla, vad jag säger dig – Haver du ej lust att följa med mig?
4. Och Signe lilla gick och lindormen rann. – Kära mina bröder, låt mig ha min gång!
5. Och när de kamma till blomstrande lund, då lyste Signe lilla att hvila en stund.
6. Och Signe lilla bredde ut kappan den blå, och lindormen lade sig så varligt därpå.
7. Och Signe lade sig på kappan och med, och lindormen smög sig så sakta bredevid.
8. Och när de hade sovit till dager blev ljus, då vaknа Signe lilla uti ett kungahus
9. Och Signe lilla ser sig noga omkring, och kring henne stodo kärnor i ring.
10. Och Signe lilla räcker snövitan hand, då kom där till henne den fagraste man.
11. Och prinsen han sade till Signe allt så: "Min styvmor har gjort mig till lindorm grå.
12. "Det skall du få vara, det säger jag nu, tills någon godvilligt vill bliva din brud.
13. Och prinsen han klappar Signe lill på rosendekind: Vill du bliva nu allra närastan min?
14. Och Signe lilla tog han allt uti sin famn och gav'na gullringen och drottningenamn.
15. Och det blev stor glädje i unga kungens gård – och de lekte – Det har ej varit sådan på fyra och tjuga år – De lekte uti nätter och alla sina dagar.